หนังสือเรียนสาระทักษะการดำเนินชีวิต

รายวิชาเศรษฐกิจพอเพียง

(ทช31001)

ระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย

(ฉบับปรับปรุง 2554)

หลักสูตรการศึกษานอกระบบระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน

พุทธศักราช 2551

<u>ห้ามจำหน่าย</u>

หนังสือเรียนเล่มนี้ จัดพิมพ์ด้วยเงินงบประมาณแผ่นดินเพื่อการศึกษาตลอดชีวิตสำหรับประชาชน

ลิขสิทธิ์เป็นของ สำนักงาน กศน. สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ

สำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย

สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ

กระทรวงศึกษาธิการ

หนังสือเรียนสาระทักษะการดำเนินชีวิต

รายวิชา เศรษฐกิจพอเพียง (ทช31001)

ระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย

ฉบับปรับปรุง 2554

ลิขสิทธิ์เป็นของ สำนักงาน กศน. สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ

เอกสารทางวิชาการลำดับที่ 20/2555

คำนำ

กระทรวงศึกษาธิการได้ประกาศใช้หลักสูตรการศึกษานอกระบบระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 เมื่อวันที่ 18 กันยายน พ.ศ. 2551 แทนหลักเกณฑ์และวิธีการจัดการศึกษานอกโรงเรียน ตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 ซึ่งเป็นหลักสูตรที่พัฒนาขึ้นตามหลักปรัชญาและความเชื่อพื้นฐานในการจัดการศึกษานอกโรงเรียนที่มีกลุ่มเป้าหมายเป็นผู้ใหญ่มีการเรียนรู้และสั่งสมความรู้และประสบการณ์อย่างต่อเนื่อง

ในปีงบประมาณ 2554 กระทรวงศึกษาธิการได้กำหนดแผนยุทธศาสตร์ในการขับเคลื่อนนโยบายทางการศึกษาเพื่อเพิ่มศักยภาพและขีดความสามารถในการแข่งขันให้ประชาชนได้มีอาชีพที่สามารถสร้างรายได้ที่มั่งคั่งและมั่นคง เป็นบุคลากรที่มีวินัย เปี่ยมไปด้วยคุณธรรมและจริยธรรม และมีจิตสำนึกรับผิดชอบต่อตนเองและผู้อื่น สำนักงาน กศน. จึงได้พิจารณาทบทวนหลักการ จุดหมาย มาตรฐาน ผลการเรียนรู้ที่คาดหวัง และเนื้อหาสาระ ทั้ง 5 กลุ่มสาระการเรียนรู้ ของหลักสูตรการศึกษานอกระบบระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานพุทธศักราช 2551ให้มีความสอดคล้องตอบสนองนโยบายกระทรวง ศึกษาธิการ ซึ่งส่งผลให้ต้องปรับปรุงหนังสือเรียน โดยการเพิ่มและสอดแทรกเนื้อหาสาระเกี่ยวกับอาชีพ คุณธรรม จริยธรรมและการเตรียมพร้อมเพื่อเข้าสู่ประชาคมอาเซียน ในรายวิชาที่มีความเกี่ยวข้องสัมพันธ์กัน แต่ยังคงหลักการและวิธีการเดิมในการพัฒนาหนังสือที่ให้ผู้เรียนศึกษาค้นคว้าความรู้ด้วยตนเอง ปฏิบัติกิจกรรม ทำแบบฝึกหัด เพื่อทดสอบความรู้ความเข้าใจ มีการอภิปรายแลกเปลี่ยนเรียนรู้กับกลุ่ม หรือศึกษาเพิ่มเติมจากภูมิปัญญาท้องถิ่น แหล่งการเรียนรู้และสื่ออื่น

การปรับปรุงหนังสือเรียนในครั้งนี้ ได้รับความร่วมมืออย่างดียิ่งจากผู้ทรงคุณวุฒิในแต่ละสาขาวิชาและผู้เกี่ยวข้องในการจัดการเรียนการสอน ที่ศึกษาค้นคว้า รวบรวมข้อมูล องค์ความรู้จากสื่อต่างๆ มาเรียบเรียงเนื้อหาให้ครบถ้วนสอดคล้องกับมาตรฐาน ผลการเรียนรู้ที่คาดหวัง ตัวชี้วัดและกรอบเนื้อหาสาระของรายวิชา สำนักงาน กศน.ขอขอบคุณผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทุกท่านไว้ ณ โอกาสนี้ และหวังว่าหนังสือเรียนชุดนี้จะเป็นประโยชน์แก่ผู้เรียน ครู ผู้สอน และผู้เกี่ยวข้องในทุกระดับ หากมีข้อเสนอแนะประการใด สำนักงาน กศน. ขอน้อมรับด้วยความขอบคุณยิ่ง

(นายประเสริฐ บุญเรือง)

เลขาธิการ กศน.

พฤศจิกายน 2554

สารบัญ

หน้า

คำนำ

คำแนะนำในการใช้หนังสือเรียน

โครงสร้างรายวิชาเศรษฐกิจพอเพียง

บทที่ 1 ความพอเพียง 1

บทที่ 2 ชุมชนพอเพียง 7

บทที่ 3 การแก้ปัญหาชุมชน 21

บทที่ 4 สถานการณ์ของประเทศไทยและ

สถานการณ์โลกกับความพอเพียง..... 28

บทที่ 5 การประกอบอาชีพตามหลักเศรษฐกิจพอเพียงเพื่อการสร้างรายได้ อย่างมั่นคง

มั่งคั่ง และยั่งยืน……41

บรรณานุกรม .....

ภาคผนวก .....

คณะผู้จัดทำ .....

คำแนะนำในการใช้หนังสือเรียน

หนังสือเรียนสาระทักษะการดำเนินชีวิต รายวิชาเศรษฐกิจพอเพียง ทช31001 ระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย เป็นหนังสือเรียนที่จัดทำขึ้น สำหรับผู้เรียนที่เป็นนักศึกษานอกระบบ

ในการศึกษาหนังสือเรียนสาระ ผู้เรียนควรปฏิบัติดังนี้

1. ศึกษาโครงสร้างรายวิชาให้เข้าใจในหัวข้อและสาระทักษะการดำเนินชีวิต รายวิชาเศรษฐกิจพอเพียง สาระสำคัญ ผลการเรียนรู้ที่คาดหวัง และขอบข่ายเนื้อหาของรายวิชานั้นๆ โดยละเอียด

2. ศึกษารายละเอียดเนื้อหาของแต่ละบทอย่างละเอียด และทำกิจกรรมตามที่กำหนด และทำกิจกรรมตามกำหนด แล้วตรวจสอบกับแนวตอบกิจกรรมตามที่กำหนดถ้าผู้เรียนตอบผิดควรกลับไปศึกษาและทำความเข้าใจในเนื้อหานั้นใหม่ให้เข้าใจ ก่อนที่จะศึกษาเรื่องต่อๆ ไป

3. ปฏิบัติกิจกรรมท้ายเรื่องของแต่ละเรื่อง เพื่อเป็นการสรุปความรู้ ความเข้าใจของเนื้อหาในเรื่องนั้นๆ อีกครั้ง และการปฏิบัติกิจกรรมของแต่ละเนื้อหา แต่ละเรื่อง ผู้เรียนสามารถนำไปตรวจสอบกับครูและเพื่อนๆ ที่ร่วมเรียนในรายวิชาและระดับเดียวกันได้

หนังสือเรียนเล่มนี้มี 4 บท

บทที่ 1 ความพอเพียง

บทที่ 2 ชุมชนพอเพียง

บทที่ 3 การแก้ปัญหาชุมชน

บทที่ 4 สถานการณ์ของประเทศไทยและสถานการณ์โลกกับความพอเพียง

บทที่ 5 การประกอบอาชีพตามหลักเศรษฐกิจพอเพียงเพื่อการสร้างรายได้ อย่างมั่นคง มั่งคั่ง และยั่งยืน

โครงสร้างรายวิชาเศรษฐกิจพอเพียง
ระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย ทช31001

สาระสำคัญ

เศรษฐกิจพอเพียง เป็นปรัชญาที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ทรงพระราชดำรัสชี้แนะแนวทางการดำรงอยู่และการปฏิบัติตนของประชาชนในทุกระดับให้ดำเนินชีวิตไปในทางสายกลาง โดยเฉพาะการพัฒนาเศรษฐกิจเพื่อให้ก้าวทันต่อโลกยุคโลกาภิวัตน์ ความพอเพียง หมายถึง ความพอประมาณ ความมีเหตุผล รวมถึงความจำเป็นที่จะต้องมีระบบภูมิคุ้มกันในตัวที่ดีพอสมควรต่อผลกระทบใดๆ อันเกิดจากการเปลี่ยนแปลงทั้งภายนอกและภายใน ทั้งนี้จะต้องอาศัยความรอบรู้ ความรอบคอบและความระมัดระวังอย่างยิ่งในการนำวิชาการต่างๆ มาใช้ในการวางแผนและดำเนินการทุกขั้นตอน และขณะเดียวกันจะต้องเสริมสร้างพื้นฐานจิตใจของคนในชาติให้มีสำนึกในคุณธรรม ความซื่อสัตย์สุจริตและให้มีความรอบรู้ที่เหมาะสมดำเนินชีวิตด้วยความอดทน ความเพียร มีสติปัญญาและความรอบคอบ เพื่อให้สมดุลและพร้อมต่อการรองรับการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วและกว้างขวาง ทั้งด้านวัตถุ สังคม สิ่งแวดล้อมและวัฒนธรรมจากโลกภายนอกได้ พร้อมทั้งสามารถนำแนวคิดตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงไปใช้ประกอบอาชีพได้อย่างเหมาะสม

ผลการเรียนรู้ที่คาดหวัง

1. อธิบายแนวคิด หลักการ ความหมาย ความสำคัญของปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงได้
2. บอกแนวทางในการนำปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงไปประยุกต์ใช้ในการดำเนินชีวิต
3. เห็นคุณค่าและปฏิบัติตามหลักเศรษฐกิจพอเพียง
4. ปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างในการดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในชุมชน
5. เผยแพร่หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงให้ชุมชนเห็นคุณค่าแล้วนำไปปฏิบัติในการดำเนินชีวิต
6. มีส่วนร่วมในชุมชนในการปฏิบัติตนตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง
7. สามารถนำแนวคิดตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงไปใช้ประกอบอาชีพได้

ขอบข่ายเนื้อหา

บทที่ 1 ความพอเพียง

บทที่ 2 ชุมชนพอเพียง

บทที่ 3 การแก้ปัญหาชุมชน

บทที่ 4 สถานการณ์ของประเทศไทยและสถานการณ์โลกกับความพอเพียง

บทที่ 5 การประกอบอาชีพตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงเพื่อการสร้างรายได้อย่างมั่นคง มั่งคั่ง และยั่งยืน

บทที่ 1 ความพอเพียง

สาระสำคัญ

เศรษฐกิจพอเพียงเป็นปรัชญาที่ยึดหลักทางสายกลาง ที่ชี้แนวทางดำรงอยู่และปฏิบัติของประชาชนในทุกระดับ ตั้งแต่ครอบครัวไปจนถึงระดับรัฐ ทั้งในการพัฒนาและบริหารประเทศ ให้ดำเนินไปในทางสายกลางมีความพอเพียง และมีความพร้อมที่จะจัดการต่อผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงทั้งภายนอกและภายใน ซึ่งจะต้องอาศัยความรู้ ความรอบคอบ และระมัดระวัง ในการวางแผน และดำเนินการทุกขั้นตอน เศรษฐกิจพอเพียงไม่ใช่เพื่อการประหยัด แต่เป็นการดำเนินชีวิตอย่างสมดุลและยั่งยืน เพื่อให้สามารถอยู่ได้แม้ในยุคโลกาภิวัตน์ที่มีการแข่งขันสูง

ผลการเรียนรู้ที่คาดหวัง

ผู้เรียนสามารถอธิบายแนวคิด หลักการ ความหมาย ความสำคัญของปรัญญาของเศรษฐกิจพอเพียง

ขอบข่ายเนื้อหา

เรื่องที่ 1 ความเป็นมา ความหมาย หลักแนวคิด

เรื่องที่ 2 ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงกับการจัดการความรู้

เรื่องที่ 1 ความเป็นมา ความหมาย หลักแนวคิด

ความเป็นมา

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดชได้พัฒนาหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง เพื่อที่จะให้พสกนิกรชาวไทยได้เข้าถึงทางสายกลางของชีวิตและเพื่อคงไว้ซึ่งทฤษฎีของการพัฒนาที่ยั่งยืน ทฤษฎีนี้เป็นพื้นฐานของการดำรงชีวิตซึ่งอยู่ระหว่าง สังคมระดับท้องถิ่นและตลาดระดับสากล จุดเด่นของแนวปรัชญานี้คือ แนวทางที่สมดุล โดยชาติสามารถทันสมัย และก้าวสู่ความเป็นสากลได้ โดยปราศจากการต่อต้านกระแสโลกาภิวัฒน์ ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง มีความสำคัญในช่วงปี พ.ศ. 2540 เมื่อปีที่ประเทศไทยต้องการรักษาความมั่นคงและเสถียรภาพเพื่อที่จะยืนหยัดในการพึ่งตนเองและพัฒนานโยบายที่สำคัญเพื่อการฟื้นฟูเศรษฐกิจ ของประเทศโดยการสร้างแนวคิดเศรษฐกิจที่พึ่งตนเองได้ ซึ่งคนไทยจะสามารถเลี้ยงชีพโดยอยู่บนพื้นฐานของความพอเพียงพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวมีพระราชดำริว่า “มันไม่ได้มีความจำเป็นที่เราจะกลายเป็นประเทศอุตสาหกรรมใหม่ (NIC)” พระองค์ได้ทรงอธิบายว่า ความพอเพียงและการพึ่งตนเอง คือ ทางสายกลางที่จะป้องกันการเปลี่ยนแปลงความไม่มั่นคงของประเทศได้

เศรษฐกิจพอเพียงเป็นปรัชญาที่ชี้แนวทางการดำรงอยู่และปฏิบัติตน ที่พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดชมีพระราชดำรัสแก่พสกนิกรชาวไทยมาตั้งแต่ปี พ.ศ. 2517 มีใจความว่า “...การพัฒนาประเทศจำเป็นต้องทำตามลำดับขั้น ต้องสร้างพื้นฐาน คือ ความพอมี พอกิน พอใช้ ของประชาชนส่วนใหญ่เป็นเบื้องต้นก่อนโดยใช้วิธีการและใช้อุปกรณ์ที่ประหยัด แต่ถูกต้องตามหลักวิชา เมื่อได้พื้นฐานมั่นคงพร้อมพอควร และปฏิบัติได้แล้ว จึงค่อยสร้างค่อยเสริมความเจริญและฐานะเศรษฐกิจขั้นที่สูงขึ้นโดยลำดับต่อไป...” และนับจากนั้นเป็นต้นมาพระองค์ได้ทรงเน้นย้ำถึงแนวทางการพัฒนาหลักแนวคิดพึ่งตนเองเพื่อให้เกิดความพอมี พอกิน พอใช้ของคนส่วนใหญ่ โดยใช้หลักความพอประมาณ การคำนึงถึงความมีเหตุผล การสร้างภูมิคุ้มกันในตัวที่ดี ตลอดจนทรงเตือนสติปวงชนชาวไทยไม่ให้ประมาท มีความตระหนักถึงการพัฒนาอย่างเป็นขั้นเป็นตอนที่ถูกต้องตามหลักวิชา และการมีคุณธรรมเป็นกรอบในการปฏิบัติและการดำรงชีวิต

ในปี พ.ศ. 2540 ประเทศไทยประสบกับภาวะวิกฤติเศรษฐกิจ นับว่าเป็นบทเรียนของการพัฒนาที่ไม่สมดุลและไม่มีเสถียรภาพ ซึ่งส่งผลกระทบต่อความเป็นอยู่ของประชาชนส่วนใหญ่ ส่วนหนึ่งเป็นผลมาจากการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมที่ไม่ได้คำนึงถึงระดับความเหมาะสมกับศักยภาพของประเทศ หรือความพร้อมของคนและระบบและอีกส่วนหนึ่งนั้น การหวังพึ่งพิงจากต่างประเทศมากเกินไปทั้งในด้าน

ความรู้ เงินลงทุน หรือตลาด โดยไม่ได้เตรียมสร้างพื้นฐานภายในประเทศให้มีความมั่นคงและเข้มแข็ง หรือสร้างภูมิคุ้มกันที่ดีเพื่อให้สามารถพร้อมรับความเสี่ยงจากความผกผันเปลี่ยนแปลงของปัจจัยภายในและภายนอก บทเรียนจากการพัฒนาที่ผ่านมานั้นทำให้ประชาชนคนไทยทุกระดับในทุกภาคส่วนของสังคม ทั้งภาครัฐ เอกชน ประชาสังคม นักวิชาการ หันกลับมาทบทวนแนวทางการพัฒนาและการดำเนินชีวิตของคนในชาติ แล้วมุ่งให้ความสำคัญกับพระราชดำริของพระบามสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวในเรื่องการพัฒนาและการดำเนินชีวิตแนวทางเศรษฐกิจพอเพียง และศึกษาค้นคว้าพัฒนาความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงทั้งในเชิงกรอบแนวคิดทางทฤษฎีและใช้เป็นแนวในการนำไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันมากขึ้น

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติได้เชิญผู้ทรงคุณวุฒิจากหน่วยงานต่างๆ มาร่วมกันพิจารณา กลั่นกรอง พระราชดำรัสของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวที่ได้พระราชทายแก่ปวงชนชาวไทยในโอกาสต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับเรื่องเศรษฐกิจพอเพียงแล้วสรุปเป็นนิยามความหมายปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง และได้อัญเชิญเป็นปรัชญานำทางในการจัดทำแผนพัฒนาเศรษฐกิจ และสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 9 (พ.ศ. 2545 - 2549) และฉบับที่ 10 (พ.ศ. 2550 - 2554) เพื่อส่งเสริมให้ประชาชนทุกระดับและทุกภาคส่วนของสังคมมีความเข้าใจในหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงและนำไปเป็นพื้นฐานและแนวทางในการดำเนินชีวิตอันจะนำไปสู่การพัฒนาที่สมดุลและยั่งยืน ประชาชนมีความเป็นอยู่ร่มเย็นเป็นสุข สังคมมีความเข้มแข็ง และประเทศชาติมีความมั่นคง

ความหมาย

ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง เป็นปรัชญาที่เป็นแนวคิด หลักการ และแนวทางปฏิบัติตนของแต่ละบุคคลและองค์กรทุกระดับตั้งแต่ระดับครอบครัว ระดับชุมชน และระดับประเทศทั้งในการพัฒนาและบริหารประเทศให้ดำเนินไปในทางสายกลาง โดยคำนึงถึงความพอประมาณกับศักยภาพตนเองและสภาวะแวดล้อม ความมีเหตุผลและการมีภูมิคุ้มกันที่ดีในตัวเองโดยใช้ความรู้อย่างถูกหลักวิชาการด้วยความรอบคอบและระมัดระวังควบคู่ไปกับการมีคุณธรรม ไม่เบียดเบียนกัน แบ่งปัน ช่วยเหลือซึ่งกันและกันและร่วมมือปรองดองกันในสังคม ซึ่งนำไปสู่ความสามัคคี การพัฒนาที่สมดุลและยั่งยืนพร้อมรับต่อการเปลี่ยนแปลงภายใต้กระแสโลกาภิวัตน์ได้

หลักแนวคิด

การพัฒนาตามหลักเศรษฐกิจพอเพียง คือ การพัฒนาที่ตั้งอยู่บนพื้นฐานทางสายกลางและความไม่ประมาท โดยคำนึงถึงความพอประมาณ ความมีเหตุผล การสร้างภูมิคุ้มกันในตัวที่ดีตลอดจนใช้ความรู้ความรอบคอบ และคุณธรรมประกอบการวางแผน การตัดสินใจและการกระทำ

ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมีหลักการพิจารณา 5 ส่วน ดังนี้

1. กรอบแนวคิด เป็นปรัชญาที่ชี้แนะแนวทางการดำรงชีวิตและการปฏิบัติตนในทางที่ควรจะเป็นโดยมีพื้นฐานจากวิถีชีวิตดั้งเดิมของสังคมไทยที่นำประยุกต์ใช้ได้ตลอดเวลา และเป็นการมองโลกเชิงระบบที่มีการเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา มุ่งเน้นการรอดพ้นจากภัยและวิกฤติเพื่อความมั่นคงและความยั่งยืนของการพัฒนา

2. คุณลักษณะ เศรษฐกิจพอเพียงสามารถนำมาประยุกต์ใช้กับการปฏิบัติตนได้ในทุกระดับโดยเน้นการปฏิบัติบนทางสายกลางและการพัฒนาอย่างเป็นขั้นตอน

3. คำนิยามความพอเพียง ประกอบด้วย 3 คุณลักษณะ ดังนี้

3.1 ความพอประมาณ หมายถึง ความพอดีที่ไม่น้อยเกินไปและไม่มากเกินไป โดยไม่เบียดเบียนตนเองและผู้อื่น การจะทำอะไรต้องมีความพอดี พอเหมาะ พอควร ต่อความจำเป็น เหมาะสมกับฐานะของตนเอง สภาวะสังคมแวดล้อม รวมทั้งวัฒนธรรมในแต่ละท้องถิ่น และไม่น้อยเกินไปจนกระทั่งไม่เพียงพอที่จะดำเนินการได้ ซึ่งการตัดสินว่าในระดับพอประมาณนั้นจะต้องอาศัยความรอบรู้ความรอบคอบในการวางแผนและตัดสินใจอย่างมีคุณธรรมด้วย เช่น ไม่เบียดเบียนตนเองและผู้อื่น ไม่ทำให้สังคมเดือดร้อน ไม่ทำลายธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

3.2 ความมีเหตุผล หมายถึง การตัดสินใจเกี่ยวกับระดับความพอเพียงนั้น จะต้องเป็นไปอย่างมีเหตุผล โดยพิจารณาจากเหตุปัจจัยที่เกี่ยวข้อง ตลอดจนคำนึงถึงผลที่คาดว่าจะเกิดขึ้นจากการกระทำนั้นอย่างรอบคอบ ครบวงจรบนพื้นฐานของความถูกต้อง ความเป็นจริง ตามหลักวิชาการ หลักกฎหมาย หลักศีลธรรม จริยธรรม และวัฒนธรรมที่ดีงาม ทั้งในระยะยาว ทั้งต่อตนเอง ผู้อื่น และส่วนรวม การคิดพิจารณาแยกแยะให้เห็นความเชื่อมโยงของเหตุ ปัจจัย ต่างๆ อย่างต่อเนื่อง อย่างเป็นระบบจะทำให้บรรลุเป้าหมายได้อย่างมีประสิทธิภาพ มีข้อผิดพลาดน้อย การที่จะวางแผนดำเนินการสิ่งใดอย่างสมเหตุสมผลต้องอาศัยความรอบรู้ ขยันหมั่นเพียร อดทนที่จะจัดเก็บข้อมูลอย่างเป็นระบบและแสวงหาความรู้ที่

ถูกต้องอย่างสม่ำเสมอ มีความรอบคอบในความคิด พิจารณาตัดสินใจ โดยใช้สติ ปัญญา อย่างเฉลียวฉลาดในทางที่ถูกที่ควร

3.3 การมีภูมิคุ้มกันในตัวที่ดี หมายถึง การเตรียมตัวให้พร้อมรับผลกระทบและการเปลี่ยนด้านต่างๆ ที่จะเกิดทั้งในด้านเศรษฐกิจสังคม สิ่งแวดล้อม และวัฒนธรรม เพื่อให้สามารถปรับตัวและรับมือได้ทันที หรือกล่าวได้ว่าการที่จะทำอะไรอย่างไม่เสี่ยงเกินไป ไม่ประมาท คิดถึงแนวโน้มความเป็นไปได้ของสถานการณ์ต่างๆ ที่อาจจะเกิดขึ้นได้ แล้วเตรียมตนเอง เตรียมวิธีการทำงานรองรับกับการเปลี่ยนแปลงต่างๆ เพื่อให้การทำงานสามารถดำเนินเป็นไปได้อย่างราบรื่นและนำมาซึ่งผลประโยชน์ในระยะยาวและความสุขที่ยั่งยืน

4. เงื่อนไข การตัดสินและการดำเนินกิจกรรมต่างๆ ให้อยู่ในระดับพอเพียง ต้องอาศัยทั้งความรู้และคุณธรรมเป็นพื้นฐาน ดังนี้

4.1 เงื่อนไขความรู้ ประกอบด้วย ความรอบรู้เกี่ยวกับวิชาการต่างๆ ที่เกี่ยวข้องอย่างรอบด้าน ความรอบคอบที่จะนำความรู้เหล่านั้นมาพิจารณาให้เชื่อมโยงกันเพื่อประกอบการวางแผนและความระมัดระวังในขั้นปฏิบัติ

4.2 เงื่อนไขคุณธรรม คุณธรรมที่จะต้องเสริมสร้างให้เป็นพื้นฐานของคนในชาติ ประกอบด้วย มีความตระหนักในคุณธรรม มีความซื่อสัตย์สุจริต มีความอดทน มีความเพียร รู้ผิดรู้ชอบ ใช้สติปัญญาในการดำเนินชีวิตอย่างถูกต้องและเหมาะสม ไม่โลภและไม่ตระหนี่ รู้สึกแบ่งปันและรับผิดชอบในการอยู่ร่วมกับผู้อื่นในสังคม

5. แนวทางการปฏิบัติ/ผลที่คาดว่าจะได้รับจากการทนำปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงไปประยุกต์ใช้ คือ การพัฒนาที่สมดุลและยั่งยืน พร้อมรับการเปลี่ยนแปลงในทุกด้านทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม สิ่งแวดล้อม ความรู้และเทคโนโลยี

สรุปปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

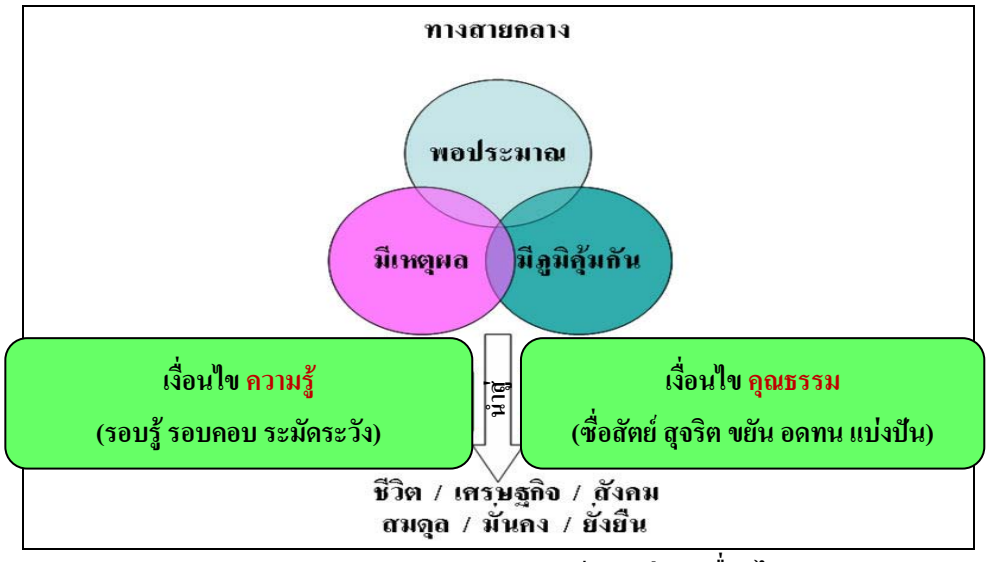

แผนภาพแสดงแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง 3 ห่วง 2 เงื่อนไข

ความสำคัญ

ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมีความสำคัญต่อการพัฒนาประเทศและพัฒนาคน ดังนี้

1. เศรษฐกิจพอเพียงเป็นปรัชญาที่มีความสำคัญยิ่งสำหรับการขจัดความยากจน และการลดความเสี่ยงทางเศรษฐกิจ

2. ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงเป็นพื้นฐานของการสร้างพลังอำนาจของชุมชนและการพัฒนาศักยภาพชุมชนให้เข้มแข็งเพื่อเป็นรากฐานของการพัฒนาประเทศ

3. เศรษฐกิจพอเพียงช่วยยกระดับความรับผิดชอบต่อสังคมของบริษัทด้วยการสร้างข้อปฏิบัติในการทำธุรกิจที่เน้นผลกำไรระยะยาวในบริบทที่มีการแข่งขัน

4. หลักการเศรษฐกิจพอเพียงมีความสำคัญเป็นอย่างยิ่งต่อการปรับปรุงมาตรฐานของธรรมาภิบาลในการบริหารงานภาครัฐ

5. ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสามารถใช้เป็นแนวทางในการกำหนดนโยบายของชาติ เพื่อสร้างภูมิคุ้มกันต่อสถานการณ์ที่เข้ามากระทบโดยฉับพลัน เพื่อปรับปรุงนโยบายต่างๆ ให้เหมาะสมยิ่งขึ้น และเพื่อวางแผนยุทธศาสตร์ในการส่งเสริมการเติบโตที่เสมอภาคและยั่งยืน

6. ในการปลูกฝังจิตสำนึกพอเพียงจำเป็นต้องมีการปรับเปลี่ยน ค่านิยม และความคิดของคนเพื่อให้เอื้อต่อการพัฒนาคน

7. ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงช่วยให้มนุษย์มีความพออยู่ พอกิน พอใช้ พึ่งตนเองได้ และมีความสุขตามอัตภาพ

8. ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงช่วยให้มนุษย์อยู่ร่วมกับผู้อื่นตลอดจนเสรีภาพในสังคมได้อย่างสันติสุข ไม่เบียดเบียน ไม่เอารัดเอาเปรียบ แบ่งปัน เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ มีจิตเมตตตาและจิตสาธารณะ

9. ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงช่วยให้มนุษย์อยู่ร่วมกับธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมได้อย่างยั่งยืน โดยไม่ทำลาย เห็นคุณค่าและมีจิตสำนึกในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

10. ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงช่วยให้มนุษย์อยู่อย่างมีรากเหง้าทางวัฒนธรรม ประเพณี ประวัติศาสตร์ ภูมิปัญญา ค่านิยม และเอกลักษณ์ของแต่ละบุคคล/สังคม

เรื่องที่ 2 ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงกับการจัดการความรู้

“ การพัฒนาประเทศจำเป็นต้องทำตามลำดับขั้น ต้องสร้างพื้นฐาน คือ ความพอมีพอกิน พอใช้ของประชาชนส่วนใหญ่เป็นเบื้องต้นก่อน โดยใช้วิธีการและใช้อุปกรณ์ที่ประหยัด แต่ถูกต้องตามหลักวิชาเมื่อได้พื้นฐานมั่นคงพร้อมพอควรและปฏิบัติได้แล้วจึงค่อยสร้างค่อยเสริมความเจริญและฐานะเศรษฐกิจขั้นที่สูงขึ้นโดยลำดับต่อไป หากมุ่งแต่จะทุ่มเทสร้างความเจริญ ยกเศรษฐกิจขึ้นให้รวดเร็วแต่ประการเดียว โดยไม่ให้แผนปฏิบัติการสัมพันธ์กับสภาวะของประเทศและของประชาชนโดยสอดคล้องด้วย ก็จะเกิดความไม่สมดุลในเรื่องต่างๆ ขึ้น ซึ่งอาจกลายเป็นความยุ่งยากล้มเหลวได้ในที่สุด”

พระบรมราโชวาท ในพิธีพระราชทานปริญญาบัตรของ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ณ หอประชุมมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ วันพฤหัสบดีที่ 18 กรกฎาคม พ.ศ. 2517

“คนอื่นจะว่าอย่างไรก็ช่างเขาจะว่าเมืองไทยล้าสมัย ว่าเมืองไทยเชย ว่าเมืองไทยไม่มีสิ่งใหม่แต่เราอยู่ อย่างพอมีพอกิน และขอให้ทุกคนมีความปรารถนาที่จะให้เมืองไทยพออยู่พอกิน มีความสงบช่วยกันรักษาส่วนร่วม ให้อยู่ทีพอสมควร ขอย้ำพอควร พออยู่พอกิน มีความสงบไม่ให้คนอื่นมาแย่งคุณสมบัติไปจากเราได้”

พระราชกระแสรับสั่งในเรื่องเศรษฐกิจพอเพียงแก่ผู้เข้าเฝ้าถวายพระพรชัยมงคล เนื่องในวันเฉลิมพระชนมพรรษาแต่พุทธศักราช 2517

“การจะเป็นเสือนั้นมันไม่สำคัญ สำคัญอยู่ที่เราพออยู่พอกิน และมีเศรษฐกิจการเป็นอยู่แบบพอมีพอกิน แบบพอมีพอกิน หมายความว่า อุ้มชูตัวเองได้ ให้มีพอเพียงกับตัวเอง ”

พระราชำดำรัส “เศรษฐกิจแบบพอเพียง” พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช พระราชทาน เมื่อวันที่ 4 ธันวาคม พ.ศ. 2540

ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงที่ทรงปรับปรุงพระราชทานเป็นที่มาของนิยาม“3 ห่วง 2 เงื่อนไข” ที่คณะอนุกรรมการขับเคลื่อนเศรษฐกิจพอเพียง สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคม

แห่งชาติ นำมาใช้ในการรณรงค์เผยแพร่ ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ผ่านช่องทางต่างๆ อยู่ในปัจจุบัน ซึ่งประกอบด้วยความ “พอประมาณ มีเหตุผล มีภูมิคุ้มกัน” บนเงื่อนไข “ความรู้ และ คุณธรรม”

อภิชัย พันธเสน ผู้อำนวยการสถาบันการจัดการเพื่อชนบทและสังคม ได้จัดแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงว่าเป็น “ข้อเสนอในการดำเนินกิจกรรมทางเศรษฐกิจตามแนวทางของพุทธธรรมอย่างแท้จริง” ทั้งนี้เนื่องจากในพระราชดำรัสหนึ่ง ได้ให้คำอธิบายถึง เศรษฐกิจพอเพียงว่า “คือความพอประมาณ ซื่อตรง ไม่โลภมาก และต้องไม่เบียดเบียนผู้อื่น”

ระบบเศรษฐกิจพอเพียง มุ่งเน้นให้บุคคลสามารถประกอบอาชีพได้อย่างยั่งยืน และใช้จ่ายเงินที่ได้มาอย่างพอเพียงและประหยัด ตามกำลังของเงินของบุคคลนั้น โดยปราศจากการกู้หนี้ยืมสิน และถ้ามีเงินเหลือ ก็แบ่งเก็บออมไว้บางส่วน ช่วยเหลือผู้อื่นบางส่วน และอาจจะใช้จ่ายมาเพื่อปัจจัยเสริมอีกบางส่วน (ปัจจัยเสริมในที่นี้เช่น ท่องเที่ยว ความบันเทิง เป็นต้น) สาเหตุที่แนวทางการดำรงชีวิตอย่างพอเพียงได้ถูกกล่าวถึงอย่างกว้างขวางในขณะนี้เพราะสภาพการดำรงชีวิตของสังคมทุนนิยมในปัจจุบันได้ถูกปลูกฝัง สร้าง หรือกระตุ้น ให้เกิดการใช้จ่ายอย่างเกินตัวในเรื่องที่ไม่เกี่ยวข้องหรือเกินกว่าปัจจัยในการดำรงชีวิต เช่น การบริโภคเกินตัว ความบันเทิงหลากหลายรูปแบบความสวยความงาม การแต่งตัวตามแฟชั่น การพนันหรือเสี่ยงโชค เป็นต้น จนทำให้ไม่มีเงินเพียงพอเพื่อตอบสนองความต้องการเหล่านั้น ส่งผลให้เกิดการกู้หนี้ยืมสิน เกิดเป็นวัฏจักรที่บุคคลหนึ่งไม่สามารถหลุดออกมาได้ ถ้าไม่เปลี่ยนแนวทางในการดำรงชีวิต

แม้ว่าการอธิบาย ถึงคุณลักษณะและเงื่อนไขในปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง จะใช้คำว่าความรู้อันเป็นที่ตกลงและเข้าใจกันทั่วไป แต่หากพิจารณาปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงที่ได้ทรงพระกรุณาปรับปรุงแก้ไข และพระราชทานพระบรมราชานุญาต ให้นำไปเผยแพร่อย่างละเอียดนั้น กลับพบคำว่า “ความรอบรู้” ซึ่งกินความมากกว่าคำว่า “ความรู้” คือนอกจากจะอาศัยความรู้ในเชิงลึกเกี่ยวกับงานที่จะทำแล้ว ยังจำเป็นต้องมีความรู้ในเชิงกว้าง ได้แก่ความรู้ความเข้าใจในข้อเท็จเกี่ยวกับสภาวะแวดล้อม และสถานการณ์ที่เกี่ยวพันกับงานที่จะทำทั้งหมด โดยเฉพาะที่พระองค์ท่านทรงเน้น คือระบบชีวิตของคนไทยอันได้แก่ความเป็นอยู่ ความต้องการ วัฒนธรรม และความรู้สำนึกคิดโดยเบ็ดเสร็จ จึงจะทำงานให้บรรลุเป้าหมายได้

การนำองค์ประกอบด้านความรู้ไปใช้ในปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงไปประยุกต์ใช้ในทางธุรกิจ จึงมิได้จำกัดอยู่เพียงความรู้ ที่เกี่ยวข้องกับมิติทางเศรษฐกิจ ที่คำนึงถึงความอยู่รอด กำไร หรือการเจริญเติบโตของกิจการแต่เพียงอย่างเดียว แต่รวมถึงความรู้ที่เกี่ยวข้องกับมิติทางสังคม สิ่งแวดล้อม และวัฒนธรรมของคนในท้องถิ่นนั้นๆ สอดคล้องตามหลัก การไม่ติดตำรา เช่น ไม่ควรนำเอาความรู้จากภายนอก หรือจากต่างประเทศ มาใช้กับประเทศไทยโดยไม่พิจารณาถึงความแตกต่าง ในด้านต่างๆอย่างรอบคอบระมัดระวัง หรือไม่ควรผูกมัดกับวิชาการทฤษฎี และเทคโนโลยีที่ไม่เหมาะสมกับสภาพชีวิตและความเป็นอยู่ที่แท้จริงของคนไทยและสังคมไทย

ยิ่งไปกว่านั้น ความรู้ ที่ปรากฏในปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ยังประกอบไปด้วยความระลึกรู้(สติ)กับ ความรู้ชัด (ปัญญา) ซึ่งถือเป็นองค์ประกอบสำคัญที่วิชาการหรือทฤษฎี ในตะวันตกที่เกี่ยวกับการ"จัดการความรู้ ยังไม่ครอบคลุมถึง หรือยังไม่พัฒนาก้าวหน้าไปถึงขั้นดังกล่าว จึงไม่มีแนวคิด หรือเครื่องมือทางการบริหารจัดการความรู้ใดๆ ที่มีความละเอียดลึกซึ้งเท่ากับที่ปรากฏอยู่ในปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงอีกแล้ว

พิพัฒน์ ยอดพฤติการ ได้กล่าวไว้ในบทความ เรื่องที่มักเข้าใจผิดเกี่ยวกับเศรษฐกิจพอเพียง ว่าเศรษฐกิจพอเพียงมีรากฐานมาจากแนวคิดในการสร้างความ "พอมี" (คือการผลิต) "พอกิน-พอใช้" (การบริโภค)ให้เกิดขึ้นแก่ประชาชนส่วนใหญ่ของประเทศ เพราะถ้าประชาชนส่วนใหญ่ของประเทศยังยากไร้ขัดสน ยังมีชีวิตความเป็นอยู่อย่างแร้นแค้น การพัฒนาประเทศก็ยังถือว่าไม่ประสบความสำเร็จ

เศรษฐกิจพอเพียง สำหรับคนทุกกลุ่ม มิใช่แค่เกษตรกร การสร้างความความ "พอกิน-พอใช้" ในเศรษฐกิจพอเพียงนี้ มุ่งไปที่ประชาชนในทุกกลุ่มสาขาอาชีพที่ยังมีชีวิตแบบ "ไม่พอกิน-ไม่พอใช้" หรือยังไม่พอเพียง ซึ่งมิได้จำกัดอยู่เพียงแค่คนชนบท หรือเกษตรกร เป็นแต่เพียงว่าประชาชนส่วนใหญ่ของประเทศที่ยังยากจนนั้นมีอาชีพเกษตรกรมากกว่าสาขาอาชีพอื่น ทำให้ความสำคัญลำดับแรกจึงมุ่งเข้าสู่ภาคเกษตรหรือชนบทที่แร้นแค้น จนมีรูปธรรมของการประยุกต์ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงออกมาเป็นเกษตรทฤษฎีใหม่ อันเป็นที่ประจักในความสำเร็จของการยกระดับชีวิตความเป็นอยู่ของเกษตรกรให้ "พอมี" "พอกิน-พอใช้" หรือสามารถพึ่งตนเองได้ ในหลายพื้นที่ทั่วประเทศ

□□□□

กิจกรรมที่ 1

1. ให้ผู้เรียนบอกถึงความเป็นมาของเศรษฐกิจพอเพียงโดยสังเขป
2. ให้ผู้เรียนเขียนอธิบายความหมายของเศรษฐกิจพอเพียง
3. เศรษฐกิจพอเพียงมีหลักแนวคิดอย่างไร จงอธิบาย
4. ให้ผู้เรียนบอกถึงความสำคัญของปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงว่ามีความสำคัญอย่างไร

บทที่ 2 ชุมชนความพอเพียง

สาระสำคัญ

ชุมชนที่มีความสามารถในการบริหารจัดการชุมชนอย่างมีประสิทธิภาพ เป็นกำลังสำคัญในการขับเคลื่อนเศรษฐกิจพอเพียง นักวิชาการหลายท่านได้ศึกษาและวิเคราะห์เรื่องการพัฒนาชุมชน เพื่อมุ่งสู่การเป็นชุมชนที่พอเพียง รวมทั้งตัวอย่างของชุมชนพอเพียงที่ประสบความสำเร็จ และตัวอย่างของชุมชนพอเพียงด้านพลังงาน

ผลการเรียนรู้ที่คาดหวัง

ผู้เรียนสามารถบอกแนวทางในการนำปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงไปประยุกต์ใช้ในชุมชน

ขอบข่ายเนื้อหา

เรื่องที่ 1 ความหมาย ความสำคัญการบริหารจัดการชุมชน

เรื่องที่ 2 การบริหารจัดการชุมชนตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

เรื่องที่ 1 ความหมาย ความสำคัญการบริหารจัดการชุมชน

ความหมายของชุมชน ชุมชน หมายถึงถิ่นฐานที่อยู่ของกลุ่มคน ถิ่นฐานนี้มีพื้นที่อ้างอิงได้ และกลุ่มคนนี้มีการอยู่อาศัยร่วมกัน มีการทำกิจกรรม เรียนรู้ ติดต่อ สื่อสาร ร่วมมือและพึ่งพาอาศัยกัน มีวัฒนธรรมและภูมิปัญญาประจำถิ่น มีจิตวิญญาณ และความผูกพันอยู่กับพื้นที่แห่งนั้น อยู่ภายใต้การปกครองเดียวกัน

โครงสร้างของชุมชน ประกอบด้วย 3 ส่วนคือ

1. กลุ่มคน หมายถึง การที่คน 2 คนหรือมากกว่านั้นเข้ามาติดต่อเกี่ยวข้องกัน และมีปฏิสัมพันธ์ต่อกันทางสังคมในชั่วเวลาหนึ่งด้วย ความมุ่งหมายอย่างใดอย่างหนึ่งร่วมกัน

2. สถาบันทางสังคม เมื่อคนมาอยู่รวมกันเป็นกลุ่มแล้ว และมีวิวัฒนาการไปถึงขั้นตั้งองค์กรทางสังคมแล้ว ก็จะมีการกำหนดแบบแผนของการปฏิบัติต่อกันของสมาชิกในกลุ่มเพื่อสามารถดำเนินการตามภารกิจ

3. สถานภาพและบทบาทสถานภาพ หมายถึง ตำแหน่งทางสังคมของคนในกลุ่มหรือสังคม บทบาท หมายถึง พฤติกรรมที่คนในสังคมต้องทำตามสถานภาพในกลุ่มหรือสังคม

ชุมชนที่มีความสามารถในการบริหารจัดการชุมชนอย่างมีประสิทธิภาพ ต้องมีองค์ประกอบสำคัญหลายประการและสามารถพัฒนาหรือควบคุมองค์ประกอบเหล่านั้นได้ โดยมีนักวิชาการหลายท่านที่ได้ศึกษาและวิเคราะห์องค์ประกอบการพัฒนาชุมชนไว้ตามแนวคิดการพัฒนาชุมชน ดังต่อไปนี้

สนทยา พลตรี (2533 : 65 – 68) ได้กล่าวถึงการพัฒนาชุมชนว่ามีองค์ประกอบ 2 ประการ สรุปได้ดังนี้

1. การเข้ามีส่วนร่วมของประชาชนเอง เพื่อที่จะปรับปรุงระดับความเป็นอยู่ให้ดีขึ้น โดยจะต้องพึ่งตนเองให้มากที่สุดเท่าที่จะเป็นได้ และควรเป็นความริเริ่มของชุมชนเองด้วย

2. การจัดให้มีการบริการทางเทคนิคและบริการอื่นๆ ที่จะเร่งเร้าให้เกิดความคิดริเริ่ม การช่วยตนเอง

3. ช่วยเหลือกันและกัน อันเป็นประโยชน์มากที่สุด

คณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (2539 : 1 – 2) ได้กล่าวถึงลักษณะการพัฒนาคนและสิ่งแวดล้อม ซึ่งอาจถือว่าเป็นองค์การพัฒนาชุมชนด้วย สรุปได้ดังนี้

1. การพัฒนาคนประกอบด้วย 4 ด้านดังนี้

ด้านจิตใจ

ด้านร่างกาย

ด้านสติปัญญา

ด้านบุคลิกภาพ

2. การพัฒนาสภาพแวดล้อมให้เอื้อต่อการพัฒนา ประกอบด้วย 4 ด้านดังนี้

ด้านเศรษฐกิจ

ด้านครอบครัวและชุมชน

ด้านทรัพยากรและสิ่งแวดล้อม

ด้านการบริหารจัดการและการเมือง

สุพัตรา สุภาพ (2536 : 124 – 126) ได้กล่าวถึงปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการเปลี่ยนแปลงทางสังคม ซึ่งเป็นองค์ประกอบการพัฒนาชุมชน ว่ามี 7 ประการดังนี้

1. สิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติ หากมีความสมบูรณ์จะส่งผลให้ชุมชนมีการพัฒนาได้รวดเร็วและมั่นคง

2. การเปลี่ยนแปลงด้านประชากร การเพิ่มประชากรที่มีคุณภาพสามารถทำให้เกิดการพัฒนาด้านเศรษฐกิจ สังคม และการเมืองที่ทันสมัยขึ้น

3. การได้อยู่โดดเดี่ยวและติดต่อเกี่ยวข้อง ชุมชนใดที่มีการติดต่อกันทำให้การพัฒนาเป็นไปอย่างรวดเร็ว

4. โครงสร้างของสังคมและวัฒนธรรม ชุมชนที่มีการเคารพผู้อาวุโสจะมีการเปลี่ยนแปลงน้อย ค่านิยมต่างๆ ช่วยให้รู้ว่าชุมชนมีการเปลี่ยนแปลงเกิดการพัฒนาขึ้นมากน้อยเพียงไร

5. ทัศนคติและค่านิยม การมีค่านิยมด้านอาชีพ ด้านบริโภค เป็นส่วนของการจัดการพัฒนาในชุมชนนั้นได้

6. ความต้องการรับรู้ การยอมรับสิ่งประดิษฐ์ใหม่ๆ จะเป็นเครื่องชี้ทิศทางและอัตราการเปลี่ยนแปลงของชุมชน

7. พื้นฐานทางวัฒนธรรม ถ้ามีฐานที่ดีสิ่งใหม่ที่จะเกิดขึ้นย่อมดีตามพื้นฐานเดิมด้วย

พลายพล คุ้มทรัพย์ (2533 : 44 – 47) ได้กล่าวถึงปัจจัยที่สามารถใช้ในการพัฒนาชุมชน ซึ่งเป็นองค์ประกอบการพัฒนาชุมชน ว่าประกอบด้วย 3 ปัจจัย ดังนี้

1. โครงสร้างทางสังคม ครอบครัวที่มีขนาดเล็กและมีโครงสร้างไม่ซับซ้อนจะส่งผลให้ชุมชนนั้นพัฒนาได้ดีกว่าชุมชนที่มีโครงสร้างทางครอบครัวที่ซับซ้อน

2. โครงสร้างทางชนชั้น ในชุมชนที่มีโครงสร้างแบบเปิด ที่สามารถเปลี่ยนแปลงฐานะทางสังคมได้ง่าย ชุมชนนั้นจะเกิดการพัฒนา

3. ความแตกต่างทางเผ่าพันธุ์ เชื้อชาติ และศาสนา ความแตกต่างหากเกิดขึ้นในชุมชนใดย่อมเป็นอุปสรรคต่อการพัฒนา ตามลำดับความแตกต่าง

ยุวัฒน์ วุฒิเมธี (2531 : 58 – 63) กล่าวถึงปัจจัยที่เกื้อกูลให้การพัฒนาชนบทบรรลุความสำเร็จ จำเป็นต่อการพัฒนา ว่าด้วยองค์ประกอบ และส่วนประกอบย่อยขององค์ประกอบ ดังนี้

1. นโยบายระดับชาติ ฝ่ายบริหารจะสามารถดำเนินการแผนพัฒนาได้ต่อเนื่อง และมีเวลาพอที่จะเห็นความถูกต้อง คุ้มค่า มีแนวทางประสานประโยชน์ระหว่างรัฐและเอกชน และความร่วมมือระหว่างประเทศจะต้องเกื้อกูลต่อการพัฒนา

2. องค์การบริหารการพัฒนาชนบท ที่มีองค์กรกลางทำหน้าที่ประสานนโยบาย แผนงานและโครงการอย่างมีประสิทธิภาพและมีอำนาจเด็ดขาดในการลงทุนในหน่วยปฏิบัติต้องดำเนินการตามนโยบาย แผนงาน และโครงการในแผนระดับชาติ และจัดงบประมาณการติดตามควบคุมที่มีประสิทธิภาพ

3. วิทยาการที่เหมาะสมและการจัดการบริการที่สมบูรณ์ เลือกพื้นที่และกลุ่มเป้าหมายที่สอดคล้องกับความเป็นจริง และเลือกวิทยาการที่ประชาชนจะได้รับให้เหมาะสม

4. การสนับสนุนระดับท้องถิ่น ความรับผิดชอบของการสนับสนุนงานในท้องถิ่นที่มีประสิทธิภาพจะเกิดการพัฒนาอย่างแท้จริงในระยะยาว

5. การควบคุมดูแลและติดตามผลการปฏิบัติงาน ควรเป็นไปตามแผนงานและโครงการทุกระดับและครอบคลุมทุกพื้นที่ พร้อมทั้งให้สถาบันการศึกษาท้องถิ่นติดตามประเมินผล

อัชญา เคารพาพงศ์ (2541 : 82 – 83) กล่าวถึงปัจจัยส่วนประกอบที่มีอิทธิพลต่อการพัฒนา สรุปได้ดังนี้

1. ผู้นำ ได้แก่ ผู้นำท้องถิ่น ทั้งเป็นทางการและไม่เป็นทางการในหมู่บ้าน และจากองค์กรภาครัฐมีส่วนให้ชุมชนพัฒนาในทางที่ดีขึ้น เป็นประโยชน์ ชุมชนมีเจตคติที่ดียอมรับสิ่งใหม่และสร้างพลังต่อสู้เพื่อการเปลี่ยนแปลง

2. สังคม – วัฒนธรรม การได้รับวัฒนธรรมจากสังคมเมืองมาปฏิบัติทำให้ชุมชนเกิดการเปลี่ยนแปลง

3. สิ่งแวดล้อม การปรับปรุงสภาพแวดล้อมภูมิศาสตร์ชุมชน ส่งผลให้ที่ดินอุดมสมบูรณ์ ราคาสินค้าเกษตรดี ความเป็นอยู่สะดวกสบายกว่าเดิม

4. ประวัติศาสตร์ เหตุการณ์สำคัญในอดีตมีผลต่อการพัฒนาความสามัคคี รักพวกพ้อง ช่วยเหลือซึ่งกันและกัน

ปรียา พรหมจันทร์ (2542 : 25) ได้สรุปองค์ประกอบที่เป็นปัจจัยการพัฒนาชุมชนได้ดังนี้

1. ด้านเศรษฐกิจ ชุมชนที่เศรษฐกิจดีการพัฒนาชุมชนสามารถพัฒนาได้ดีด้วย
2. ด้านสังคม วัฒนธรรม และสิ่งแวดล้อม เป็นบริบทที่ปรับเปลี่ยนสภาพชุมชนไปตามปัจจัย
3. ด้านการเมือง หมายรวมถึงการเมืองระดับชาติและชุมชนระดับท้องถิ่น

4. ด้านประวัติศาสตร์ โดยอาศัยประสบการณ์และวิกฤตของชุมชนเป็นฐานและบทเรียนการพัฒนาชุมนุม

นอกจากนี้ปรียา พรหมจันทร์ ยังได้จำแนกออกเป็นองค์ประกอบที่เป็นปัจจัยการพัฒนาชุมชน ปัจจัยโดยตรง เช่น คน ทุน ทรัพยากร การจัดการ เป็นต้น และปัจจัยโดยอ้อม เช่น ภาวะเศรษฐกิจ สังคม การเมือง การปกครอง เป็นต้น

ไพบูลย์ วัฒนศิริธรรม (2549) ได้กล่าวถึงการสร้างและพัฒนาคนรุ่นใหม่เพื่อพัฒนาชุมชนท้องถิ่น มีปัจจัยสำคัญ 4 ประการ ซึ่งถือเป็นองค์ประกอบการพัฒนาชุมชน ดังนี้

1. สังคมดี สิ่งแวดล้อมดี มีโอกาสในอาชีพ และกิจกรรมที่หลากหลาย รวมไปถึงวิถีชีวิต ศิลปวัฒนธรรม ความอบอุ่น ความสุข ความเจริญก้าวหน้าที่พึงคาดหวังในอนาคตด้วย

2. ระบบการศึกษาของชาติ มีเป้าหมายในการผลิตคนเพื่อการพัฒนาชุมชนหรือท้องถิ่น ให้เป็นที่พึงปรารถนาของท้องถิ่นเพียงไร

3. รัฐธรรมนูญและนโยบายของรัฐ ที่เอื้อต่อการพัฒนาชุมชนท้องถิ่นให้เป็นที่พึงปรารถนาน่าอยู่ บทบาทของชุมชน มีสิ่งสำคัญ 3 ประการ คือ ความรักและความดี การเรียนรู้ที่มากกว่าความรู้ และการจัดการกับปัจจัยชุมชนต่างๆ

กิจกรรมที่ชุมชนต้องรับผิดชอบคือ

- ตั้งคณะกรรมการบริหาร
- ประเมินสภาพของชุมชน
- เตรียมแผนการปฏิบัติ
- หาทรัพยากรที่จำเป็น
- ทำให้แน่ใจว่ากิจกรรมของชุมชนทั้งหมด จะต้องมีการติดตามและการบริหารที่มีประสิทธิภาพสูงสุดสำหรับการปฏิบัติงาน

แบบจำลองชุมชนที่มีการบริหารจัดการที่ดี

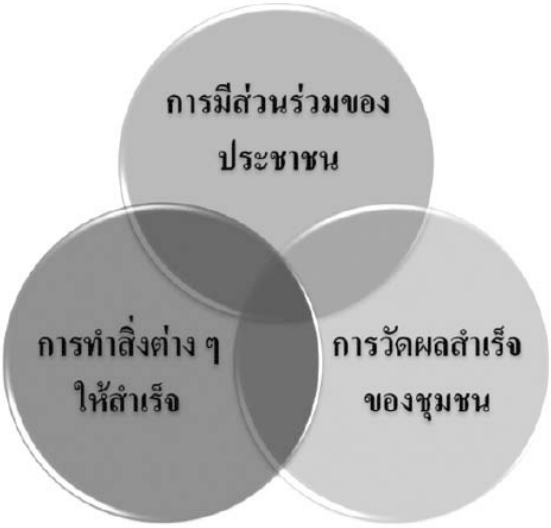

แผนชุมชนที่มีพลัง

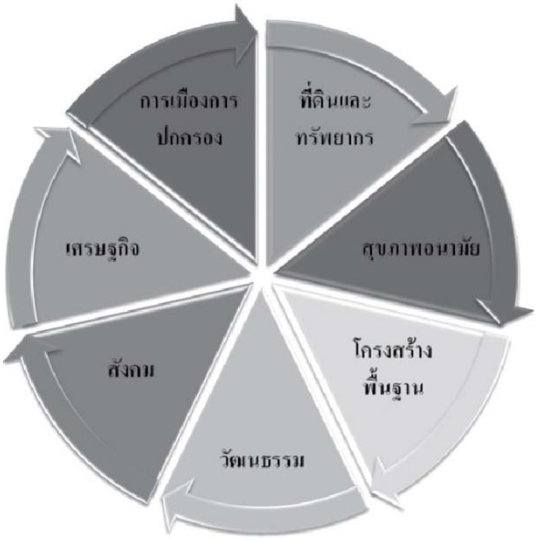

กระบวนการชุมชน

1. วิเคราะห์ชุมชน
2. การเรียนรู้และการตัดสินใจของชุมชน
3. การวางแผนชุมชน
4. การดำเนินกิจกรรมชุมชน
5. การประเมินผลการดำเนินงานของชุมชน

องค์ประกอบการขับเคลื่อนชุมชน

1. โครงสร้างพื้นฐานทางสังคมของชุมชน
2. ความคิดพื้นฐานของประชาชน
3. บรรทัดฐานของชุมชน
4. วิถีประชาธิปไตย

เรื่องที่ 2 การบริหารจัดการชุมชนตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

ตัวอย่างชุมชนพอเพียงที่ประสบความสำเร็จ

กุดกะเสียน วันนี้ที่ยิ้มได้

เวลาติดขัดก็ไปกู้...เขามาทำทุน พอหาได้ ขายได้ก็เอาไปฝาก...เขา” เขาในความหมายของคนในชุมชนกุดกะเสียน คือ สถาบันการเงินชุมชนกุดกะเสียนร่วมใจ

ท่ามกลางภาวะเศรษฐกิจเงินเฟ้อพุ่ง ดอกเบี้ยเพิ่ม ทั้งเงินกู้ เงินฝาก (ติดลบเมื่อเทียบกับเงินเฟ้อ) ทุกอย่างอยู่ในช่วงขาขึ้น(ราคา) จะมีที่ลดลงคงเป็นกำลังใจประชาชนโดยเฉพาะคนเมือง ยิ้มฝืนๆ เผชิญชะตาในยุคข้าว(แก้)ยาก น้ำมันแพงกันไป

แตกต่างจากคนในชุมชนบ้านกุดกะเสียน ต.เขื่องใน อ.เขื่องใน จ.อุบลราชธานี หมู่บ้านรางวัลพระราชทาน “เศรษฐกิจพอเพียง อยู่เย็นเป็นสุข” สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดา สยามบรมราชกุมารี ซึ่งมีนายสมาน ทวีศรี กำนันตำบลเขื่องใน เป็นผู้นำสร้างรอยยิ้มให้คนในชุมชน

จากหมู่บ้านที่มีอาชีพทำนาปีละ 2 ครั้ง แต่เนื่องจากสภาพพื้นที่เป็นที่ลุ่มมีน้ำท่วมถึง ทำให้มีปัญหาน้ำท่วมนา จึงต้องหาปลาแลกข้าว ต่อมาประกอบอาชีพค้าขายสีย้อมผ้า ทำให้มีปัญหาหนี้สินเพราะต้องไปกู้นายทุนดอกเบี้ยสูง

แต่สภาพในปัจจุบันของกุดกะเสียน ผู้คนยิ้มแย้มแจ่มใจ เนื่องจากเศรษฐกิจของหมู่บ้านดีขึ้นมาก สืบเนื่องจากการริเริ่มของผู้นำชุมชนที่เห็นปัญหาของหมู่บ้าน จึงได้ส่งเสริมให้มีการตั้ง

กลุ่มออมทรัพย์จนกระทั่งพัฒนามาเป็นธนาคารกุดกะเสียนร่วมใจ โดยการปล่อยสินเชื่อในอัตราดอกเบี้ยต่ำให้คนในชุมชนไปประกอบอาชีพ อาชีพหลักทำนา ค้าขายเฟอร์นิเจอร์ เครื่องใช้ไฟฟ้า ชุดเครื่องนอน ชุดเครื่องครัว ฯลฯ

ทั้งมีการรวมกลุ่มอาชีพ กลุ่มเลี้ยงโค กลุ่มทำน้ำยาล้างจาน น้ำยาสระผมกลุ่มเพาะเห็ด กลุ่มเกษตรกรทำนา กลุ่มจักสาน

หนึ่งในชุมชนตัวอย่างที่กรมการพัฒนาชุมชน กระทรวงมหาดไทย คัดเลือกมาเป็นต้นแบบในการส่งเสริมการบริหารจัดการชุมชนให้เข้มแข็งอย่างยั่งยืน นายปรีชา บุตรศรี อธิบดีกรมการพัฒนาชุมชน กล่าวว่า ประเด็นยุทธศาสตร์หนึ่งในการส่งเสริมการบริหารการจัดการชุมชน คือ การเพิ่มขีดความสามารถผู้นำชุมชนเพื่อให้ผู้นำชุมชนเป็นกำลังหลักในการบริหารจัดการชุมชนให้ชุมชนเข้มแข็งและพึ่งตนเองได้ในที่สุด

ยุทธศาสตร์ในการทำงานของกรมการพัฒนาชุมชน ทั้ง 5 ประเด็น ประกอบด้วย การพัฒนาทุนชุมชนการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนให้เข้มแข็ง การเพิ่มขีดความสามารถผู้นำชุมชนนำขับเคลื่อนแผนชุมชนและการส่งเสริมการจัดการความรู้ชุมชน บนพื้นฐานปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ซึ่งมีเป้าหมายสร้างผู้นำชุมชน ระดับแกนนำทั่วประเทศจำนวน 691,110 คน ภายใน 4 ปี ในปี 2551ดำเนินการใน 217 หมู่บ้านทั่วประเทศ เพื่อให้ได้ผู้นำชุมชน ที่มีภาวะผู้นำ มีคุณธรรม จริยธรรม องค์ความรู้ เป็นกลุ่มแกนนำในการขับเคลื่อนและผลักดันนโยบายของรัฐในระดับชุมชน ให้มีทิศทางการพัฒนาชุมชน สอดคล้องกับการพัฒนาประเทศ

“สิ่งที่ทำให้หมู่บ้านได้รับการคัดเลือกมาจากการดำเนินการทั้ง 6 ด้าน ประกอบด้วย การลดรายจ่าย เพิ่มรายได้ การเรียนรู้ อนุรักษ์ เอื้ออาทร และการประหยัด สิ่งที่คณะกรรมการมาดูแล้วประทับใจ

ที่สุด คือ สถาบันการเงิน" นายสมานกล่าว ซึ่งได้นำปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้ในการดำเนินการบริหารธนาคารชุมชน กุดกะเสียนร่วมใจ การประหยัด อดออม ออมเพื่อนำไปใช้ในการผลิต ไม่นำไปใช้ฟุ่มเฟือย ให้กู้โดยถือหลักความพอประมาณ ถือหลักมีเหตุมีผล และมีภูมิคุ้มกันในตัวที่ดี ภายใต้เงื่อนไขความรู้ คือ รอบรู้ รอบคอบ ระมัดระวัง และเงื่อนไขคุณธรรม ซื่อสัตย์ สุจริต ขยัน อดทนและแบ่งปันปัจจุบันมีเงินทุนหมุนเวียนประมาณ 14 ล้านบาท สมาชิกสถาบันการเงินชุมชน ประกอบด้วยหมู่ที่ 10,11,12 บ้านกุดกะเสียน ตำบลเขื่องใน ซึ่งมีสมาชิก 246 ครัวเรือน 285 คน มีจำนวนสมาชิกเงินฝาก 464 คน

"สร้างผลดีให้ชุมชน ผู้กู้ กู้ถูก คนฝากได้ดอกเบี้ยสูง ตั้งแต่ร้อยละ 2 สูงสุดหากมีเงินฝาก 5 แสนบาทขึ้นไปดอกเบี้ยร้อยละ 5 บาทไม่หักภาษีดอกเบี้ยกู้ง่ายกว่า แต่ให้กู้เฉพาะคนในชุมชน เท่านั้น ส่วนผู้ฝากนอกชุมชน ก็ฝากได้ดอกเบี้ยเท่าคนในชุมชน แต่กู้ไม่ได้ ทำให้ประชาชนประหยัดดอกเบี้ยเงินกู้ได้ ชุมชน ก็พึงพอใจ เสียดอกเบี้ยน้อยกว่าและยังได้สวัสดิการกลับคืนสู่ชุมชน " นายสมาน ทวีศรี ประธานกรรมการสถาบันการเงินชุมชนกุดกะเสียนร่วมใจกล่าว

ในมุมมองของคนในชุมชน บ้านกุดกะเสียนต่างบอกเป็นเสียงเดียวกันว่าที่มีวันนี้ได้เพราะ "ผู้นำดี" เป็นผู้นำชุมชน ที่เข้มแข็ง นอกจากการยอมรับของคนในชุมชน แล้วยังมีรางวัลมากมายรับรอง อาทิ ผู้ใหญ่บ้านยอดเยี่ยมแหนบทองคำปี 2523 กำนันยอดเยี่ยมแหนบทองคำปี 2546 ประกาศเกียรติคุณ "คนดีศรีอุบล" ปี 2550 และรางวัลผู้นำชุมชน ดีเด่นระดับเขตปี 2550 ในฐานะที่เป็นแกนนำสร้างรอยยิ้มให้ชุมชน

ตัวอย่างของชุมชนพอเพียงด้านพลังงาน

ตลอด 3 ปี (2549-2551) ของการเดินหน้าโครงการจัดทำแผนพลังงานชุมชน 80 ชุมชน สนองพระราชดำริ **"เศรษฐกิจพอเพียง"** ของสำนักนโยบายและยุทธศาสตร์ สำนักงานปลัดกระทรวงพลังงาน ด้วยมองเห็นศักยภาพชุมชนในการจัดการด้านพลังงานที่ชุมชนทำเองได้ ภายใต้การบริหารจัดการทรัพยากรท้องถิ่นที่สามารถนำมาเปลี่ยนเป็นพลังงานทดแทนใช้ในการดำเนินชีวิตนั้นทำได้จริง

"แผนพลังงานชุมชน" คือ สิ่งที่เกิดขึ้นกับทุกชุมชนที่เข้าร่วมในระยะเวลาที่ต่างกันพร้อมกับกลไกการทำงานร่วมกัน ระหว่างภาคชุมชนและภาควิชาการ โดยเฉพาะเจ้าหน้าที่พลังงานจังหวัด หรือสำนักงานพลังงานภูมิภาค ซึ่งเป็นตัวแทนกระทรวงพลังงานไปเผยแพร่ความรู้สร้างความเข้าใจ **"พลังงาน**

เรื่องใกล้ตัว” และนำเสนอเทคโนโลยีพลังงานทางเลือก หรือพลังงานทดแทนหลากหลายประเภท ให้ชาวบ้านเลือกนำไปใช้ได้อย่างเหมาะสมกับความต้องการ เพื่อประโยชน์สูงสุดของการใช้พลังงานอย่างคุ้มค่า และไม่ทำลายสิ่งแวดล้อมปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นในชุมชนส่วนใหญ่ที่เข้าร่วม คือ การต่อยอด หรือนำเทคโนโลยีที่กระทรวงพลังงานนำมาให้นั้น นำไปประยุกต์ต่อเพื่อการใช้งานที่สะดวก และสอดคล้องกับความต้องการของแต่ละคน แต่ละชุมชนที่แตกต่างกัน การลองทำ ลองใช้ ให้เห็นผลกระจ่างชัดแล้วจึงบอกต่อ

“สาธิตพร้อมอธิบาย” จึงเป็นพฤติกรรมที่เกิดขึ้นโดยอัตโนมัติของวิทยากรตัวคูณพลังงาน หรือนักวางแผนพลังงานชุมชนที่ไม่หวงแหนความรู้ เกิดเครือข่ายวิทยากรตัวคูณพลังงานขึ้นอยู่ในทุกกลุ่มคนของชุมชนไม่ว่าจะเป็นอันดับแรก คือ แกนนำ ต่อมาคือชาวบ้านที่สนใจ และนำไปทำจริงจึงขยายผลต่อกับเพื่อนบ้านใกล้เคียงหรือในหมู่ญาติมิตร กับอีกกลุ่ม คือ เยาวชนที่เป็นพลังเสริมแต่ยั่งยืน

ภาพที่เกิดขึ้นในชุมชนที่ทำตามแผนพลังงานชุมชนอย่างแข็งขัน คือ เกิดการเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิตสร้างวิถีพลังงานชุมชนที่ไปได้ดีกับแนวทางเศรษฐกิจพอเพียง จุดเด่นของเทคโนโลยีพลังงานที่ถูกนำไปปรับใช้ ไม่ได้เกิดประโยชน์เฉพาะตัวผู้ปฏิบัติ แต่ยังสร้างผลดีต่อชุมชนคนรอบข้าง และสังคมประเทศโดยรวมเมื่อเราสามารถสร้างทางเลือกการใช้พลังงานทดแทนขึ้นได้เอง และมีการจัดการอย่างครบวงจรการจัดการพลังงานอย่างยั่งยืนจึงเกิดขึ้นได้ภายใต้สองมือของทุกคนที่ช่วยกัน ไม่ต้องหวั่นวิตกกับภาวะความไม่แน่นอนของน้ำมัน ที่ต้องนำเข้าจากต่างประเทศอีกต่อไป

เมื่อยอมรับว่าพลังงานเป็นเรื่องใกล้ตัวการจัดการพลังงานของชุมชนที่ช่วยเสริมสร้างความเข้มแข็งชุมชนจึงเกิดขึ้นในหลายด้าน อาทิ

1. ด้านเทคโนโลยีพลังงานชุมชนเกิดผลชัดเจนในหลายตำบล ตัวอย่างเช่นชาว อบต.พลับพลาชัย จ.สุพรรณบุรี สิ่งที่เกิดคือความคึกคักของชุมชนกับการเลือกใช้เทคโนโลยีประหยัดพลังงาน การทำถ่านอัดแท่งจากขี้เถ้าแกลบดำของโรงไฟฟ้าชีวมวลในพื้นที่คล้ายกันกับ อบต.นาหมอบุญ จ.นครศรีธรรมราช ที่ อบต.และบรรดาแกนนำพร้อมใจกันผลักดันเต็มที่ ทั้งคน เครื่องมือ และงบประมาณ ทำให้ยังคงใช้พลังงานเท่าเดิมแต่ค่าใช้จ่ายด้านพลังงานกลับลดลงเรื่อยๆ โดยมีเทคโนโลยีเพื่อการจัดการพลังงานในแบบเฉพาะของคนนาหมอบุญเป็นเครื่องมือ

2. ด้านการพัฒนาประชาธิปไตย (การมีส่วนร่วม) ตัวอย่างเช่น อบต.ถ้ำรงค์ อ.บ้านลาด จ.เพชรบุรี มีจุดเด่นของการขยายผลแผนพลังงานชุมชน ผ่านกระบวนการจัดทำแผนพลังชุมชนทุกด้าน เกิดขึ้นจากการมีส่วนร่วมของชาวชุมชน ที่มีกิจกรรมพลังงานแทรกอยู่ในวิถีชีวิตประจำวัน และวิถีอาชีพ ที่เห็นตรงกันว่าต้องเป็นไปเพื่อการอนุรักษ์พลังงานด้วย เช่น กิจกรรมท่องเที่ยวชุมชนที่ให้ใช้จักรยาน แทนการใช้รถยนต์

3. ด้านการพัฒนาวิสาหกิจชุมชน (กลุ่มอาชีพด้านพลังงาน) มี 7ชุมชนที่ได้รับการนำเสนอว่าเกิด รูปธรรมจริง คือ อบต.หนองแซง อ.หันคา จ.ชัยนาท อบต.หนองโพรง อ.ศรีมหาโพธิ จ.ปราจีนบุรี อบต. ตาอ็อง อ.เมืองสุรินทร์ จ.สุรินทร์ อบต.กุดน้ำใส อ.น้ำพอง จ.ขอนแก่น อบต.ก้อเอ้ อ.เขื่องใน จ.อุบลราชธานี อบต.ทุ่ง อ.ไชยา จ.สุราษฎร์ธานี อบต.ท่าข้าม อ.หาดใหญ่ จ.สงขลา

ในทุกชุมชนเกิดอาชีพที่มาจากการต่อยอดเทคโนโลยีพลังงานชุมชนออกมาเป็นผลิตภัณฑ์สินค้า ชุมชน ทำรายได้เป็นอาชีพเสริม จากผลพวงการบริหารจัดการพลังงานทดแทนในชุมชนไม่ว่าจะเป็น ถ่านจากกิ่งไม้ที่เคยไร้ค่าถ่านผลไม้เหลือทิ้งในบรรจุภัณฑ์เก๋ๆ ใช้ดูดกลิ่นในตู้เย็น น้ำส้มควันไม้ที่ใช้ ประโยชน์ได้สารพัด

ที่สำคัญหลายชุมชนเกิดกลุ่มอาชีพช่างผลิตเตาเผาถ่าน เตาซูเปอร์อั้งโล่ประหยัดพลังงาน เตาชีวมวล ในแบบที่ถูกประยุกต์ให้เหมาะกับการใช้ของแต่ละพื้นที่ จำหน่ายให้กับคนในตำบลและ นอกพื้นที่

4. ด้านการศึกษา (กิจกรรมการเรียนการสอนด้านพลังงาน) ชุมชนส่วนใหญ่มองภาพความยั่งยืน ด้านการจัดการพลังงานชุมชน โดยมุ่งเป้าหมายไปที่การปลูกฝังเด็กและเยาวชน ในรั้วโรงเรียนและใน ชุมชนเกิดความรู้ ความเข้าใจว่าเรื่องพลังงานเป็นอีกปัจจัยหนึ่งที่เกี่ยวข้องในชีวิตประจำวันของทุกคน และมีพลังงานหลายชนิดสามารถบริหารจัดการให้เกิดความยั่งยืนได้จากทรัพยากรที่มีอยู่ในชุมชน สร้างพฤติกรรมการใช้พลังงานอย่างรู้คุณค่า

5. ด้านการท่องเที่ยว (ศูนย์การเรียนรู้เพื่อเป็นที่ศึกษาดูงาน) มีตัวอย่าง 2 ชุมชนที่ทำเรื่องนี้อย่าง เข้มข้น คือ อบต.ดอนหญ้านาง อ.ภาชี จ.พระนครศรีอยุธยา เป็นชุมชนที่เน้นการเลือกนำเทคโนโลยี พลังงานไปใช้ให้สอดคล้องกับความต้องการที่หลากหลายของคนในชุมชน ซึ่งมีทั้งทำนา ทำสวน และค้าขาย รวมทั้งเดินหน้าสร้างจิตสำนึกผ่านการทำงานกับโรงเรียน และนักเรียนในพื้นที่หวัง

การเรียนรู้ที่ซึมลึกว่าพลังงาน คือ ส่วนหนึ่งของชีวิตที่ต้องใส่ใจและจัดการ จึงเกิดแหล่งเรียนรู้จากการทำจริงกระจายอยู่ทั่วชุมชน

6. ด้านสุขภาวะและสิ่งแวดล้อม ผลอีกด้านหนึ่งของการจัดการพลังงานชุมชนไปใช้อย่างมีเป้าหมาย ดังตัวอย่าง ต.คอรุม อ.พิชัย จ.อุตรดิตถ์ ที่มีสำนักงานพลังงานภูมิภาคที่ 9 เข้ามาเสริมต่อแนวทางเศรษฐกิจพอเพียง ที่ชุมชนทำอยู่เดิมอย่างเข้มแข็งนั้นให้มั่นคงยิ่งขึ้น มีการอบรมทำปุ๋ยอินทรีย์ ซึ่งการลดการใช้สารเคมีจะช่วยให้สุขภาพของคนในชุมชนและสิ่งแวดล้อมดีขึ้น มีจุดเผยแพร่ ศูนย์เรียนรู้พลังงาน มีการอบรมการทำไบโอเซล อบรมเผาถ่าน เป็นต้น

7. ด้านบัญชีพลังงานครัวเรือน การทำบัญชีค่าใช้จ่ายด้านพลังงานถือเป็นหัวใจ หรือจุดเริ่มต้นของการได้มาซึ่งข้อมูลในการสร้างความร่วมมือหาทางออกของการประหยัด ลดค่าใช้พลังงาน แทบทุกชุมชนใช้เป็นเครื่องมือ รวมทั้ง อบต.บางโปร่ง อ.เมืองจ.สมุทรปราการ ที่สำนักงานพลังงานภูมิภาคที่ 1 ได้เข้าไปเชื่อมต่อแนวทางการพัฒนาชุมชนในวิถีเศรษฐกิจพอเพียง ในแบบเฉพาะของสังคมกึ่งเมืองกึ่งอุตสาหกรรม ที่มีทรัพยากรที่จะแปลงมาเป็นพลังงานทดแทนได้นั้นมีน้อย ชุมชนจึงเดินหน้าด้วยการสร้างจิตสำนึกกับเครื่องมือ“บัญชีพลังงานครัวเรือน” ที่ไม่ต้องลงทุน เพราะทุกคนทำได้ด้วยตัวเองและทำได้ตลอดเวลา

นี่คือ การเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นจากการรู้จักการบริหารจัดการและการใช้พลังงานชุมชนอย่างมีประสิทธิภาพ เป็นวิถีพลังงานชุมชนของคนพอเพียง ที่กำลังขยายผลออกไปอย่างกว้างขวาง และเราทุกคนสามารถมีส่วนร่วมได้ และเริ่มได้ตลอดเวลา เราสามารถช่วยจัดการกับปัญหาพลังงานให้หมดไปได้ เมื่อเรารู้จักพึ่งตนองและใช้ชีวิตด้วยความพอประมาณ ความมีเหตุผล และมีภูมิคุ้มกัน อันเป็นหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงที่จะนำไปสู่การจัดการพลังงานชุมชนอย่างยั่งยืน

กิจกรรมที่ 2

จากข้อความต่อไปนี้ ให้ผู้เรียน วิเคราะห์เขียนส่งอาจารย์ประจำกลุ่ม และ นำเสนอเพื่อแลกเปลี่ยน

"การโฆษณาในจอทีวี และวิทยุปัจจุบัน ถ้ายังโฆษณากันอย่างบ้าเลือดอยู่อย่างนี้ จะไปสอนให้คนไม่ซื้อไม่จ่าย และให้บริโภคตามความจำเป็นได้อย่างไร ในเมื่อปล่อยให้มีการกระตุ้นการบริโภคแบบเอาเป็นเอาตายอยู่เช่นนี้ ผู้คนก็คิดว่า อะไรที่ตัวเองต้องการต้องเอาให้ได้ ความต้องการถูกทำให้กลายเป็นความจำเป็นไปหมด"

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

บทที่ 3 การแก้ปัหาชุมชน

สาระสำคัญ

การแก้ปัญหาชุมชนโดยใช้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง โดยพื้นฐานก็คือการพึ่งพาตนเอง เป็นหลัก การทำอะไรเป็นขั้นตอน รอบคอบ ระมัดระวัง พิจารณาถึงความพอดีพอเหมาะพอควร ความสมเหตุสมผล และการพร้อมรับความเปลี่ยนแปลง การสร้างความสามัคคีให้เกิดบนพื้นฐานของความสมดุล ในแต่ละสัดส่วนแต่ละระดับ ครอบคลุมทั้งด้านจิตใจ สังคม เทคโนโลยีทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมรวมถึงเศรษฐกิจ

ผลการเรียนรู้ที่คาดหวัง

1. สำรวจและวิเคราะห์ปัญหาของชุมชนด้านสังคม เศรษฐกิจ สิ่งแวดล้อมและวัฒนธรรม พื้นฐานของหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง
2. อธิบายแนวทางพัฒนาชุมชนด้านสังคม เศรษฐกิจ สิ่งแวดล้อมและวัฒนธรรมตามหลักแนวคิดปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงได้
3. เสนอแนวทางและมีส่วนร่วมในการแก้ปัญหา หรือพัฒนาชุมชนด้านสังคม เศรษฐกิจ สิ่งแวดล้อมและวัฒนธรรมโดยใช้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง
4. มีส่วนร่วมในการส่งเสริม เผยแพร่ ขยายผลงานการปฏิบัติตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของบุคคล ชุมชนที่ประสบผลสำเร็จ

ขอบข่ายเนื้อหา

เรื่องที่ 1 ปัญหาของชุมชน

เรื่องที่ 2 การจัดทำแผนชุมชน

เรื่องที่ 3 การประยุกต์ใช้เศรษฐกิจพอเพียง เพื่อแก้ไขปัญหาชุมชน

เรื่องที่ 1 ปัญหาชุมชน

ในแต่ละชุมชนจะมีปัญหาที่แตกต่างกันออกไป ขึ้นอยู่กับบริบทของชุมชน แต่โดยทั่วไป เราสามารถแบ่งปัญหาของชุมชน ออกในด้านต่างๆ ดังนี้

1. ปัญหาด้านการศึกษา อาทิเช่น จำนวนผู้ไม่รู้หนังสือ ระดับการศึกษาของประชาชนอัตราการศึกษาในระดับต่างๆ และแหล่งเรียนรู้ในชุมชน เป็นต้น

2. ปัญหาด้านสุขภาพอนามัย ได้แก่ ภาวะทุโภชนาการ คนพิการ โรคติดต่อ โรคประจำตัว อัตราการตายของทารกแรกเกิด สถานพยาบาลในชุมชน การรับบริการด้านสาธารณสุข เป็นต้น

3. ปัญหาด้านสังคม การเมือง การปกครอง ได้แก่ การเกิดอาชญากรรม แหล่งอบายมุข ความขัดแย้งทางการเมือง กิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการเลือกตั้งในระดับต่างๆ

4. ปัญหาด้านสิ่งแวดล้อม และทรัพยากรธรรมชาติได้แก่ ปัญหามลภาวะต่างๆ การทำลายทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ของมูลฝอยกับธรรมชาติต่างๆ

5. ปัญหาด้านศาสนา ศิลปวัฒนธรรม ได้แก่ การสืบทอด อนุรักษ์และการปฏิบัติศาสนกิจของประชาชน ที่ส่งผลถึง ความรัก และความสามัคคีของคนในชาติ เช่น

- ด้านการศึกษา
- สุขภาพอนามัย
- ด้านสังคม/การเมืองการปกครอง
- สิ่งแวดล้อม
- ศาสนาวัฒนธรรม คุณธรรม

ควรแยกปัญหาเป็นด้านๆ มากว่าการยกมาเป็นอย่างๆ ให้ผู้เรียนจำแนกและค้นหาปัญหาในชุมชนของตนเอง

แนวทางการแก้ปัญหาชุมชน

เน้นเรื่องปัญหา เป็นการเปลี่ยนแปลงที่เอาปัญหามาเป็นตัวตั้ง แล้วหาแนวทางจัดการหรือแก้ปัญหานั้นๆ ชุมชนเปลี่ยนแปลงไปหรือไม่อย่างไร ดูที่ปัญหาว่ามีอยู่และแก้ไขไปอย่างไร

เน้นเรื่องอำนาจ เป็นการเปลี่ยนแปลงที่มองตัวอำนาจเป็นสำคัญชุมชนเปลี่ยนแปลงไปหรือไม่อย่างไร ดูที่ใครเป็นคนจัดการ อำนาจในการเปลี่ยนแปลงอยู่ที่ไหน ศักยภาพในการเปลี่ยนแปลงเพิ่มขึ้นหรือไม่ และสุดท้ายมีการเปลี่ยนโครงสร้างอำนาจหรือไม่

เน้นการพัฒนา เป็นการเปลี่ยนแปลงที่เน้นที่พลังจากภายในชุมชน ดำเนินการเปลี่ยนแปลงชุมชนโดยการตัดสินใจ การกระทำของคนในชุมชนเอง ไม่ได้ไปเปลี่ยนที่คนอื่น หากเป็นการเปลี่ยนที่ชุมชน และไม่ได้เอาตัวปัญหาเป็นตัวตั้ง แต่เป็นความพยายามที่จัดสร้างชุมชนที่พึ่งตนเอง และสามารถยืนอยู่ได้ด้วยตนเอง

เรื่องที่ 2 การจัดทำแผนชุมชน

การแก้ปัญหาชุมชนที่เป็นรูปแบบและขั้นตอน น่าจะใช้การแก้ปัญหาในรูปแบบชุมชนโดยชุมชนจะต้องมีคณะทำงานที่มาจากหลายภาคส่วน เข้ามามีส่วนร่วมในการแก้ปัญหาของชุมชนด้วยตนเอง โดยนำเอาปัญหา และประการณ์ของชุมขน มาวิเคราะห์ จัดลำดับและแนวทางการแก้ไข มาร่วมกันพิจารณา ปัญหาในบางเรื่อง ชุมชนสามารถแก้ไขได้ด้วยตนเอง ปัญหาใหญ่ๆ และซับซ้อนอาจต้องจัดทำเป็นโครงการ ประสานงาน หน่วยงาน องค์การภาครัฐ หรือองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นหรือหน่วยงานที่มีการรับผิดชอบ และมีศักยภาพโดยตรง ตลอดจนโครงการของรัฐบาล

การจัดทำแผนชุมชนน่าจะเป็นเนื้อหา สาระหนึ่งที่ ชุมชนจะต้องได้รับการฝึกฝน เพราะในปัจจุบันนี้ ทางราชการได้ใช้แนวทางของแผนชุมชนเป็นแนวทางในการพัฒนา ไม่ว่าจะเป็นโครงการ กองทุนเศรษฐกิจพอเพียง โครงการ SML และโครงการขององค์การต่างๆ แม้กระทั่ง องค์การปกครองส่วนท้องถิ่น

เรื่องที่ 3 การประยุกต์ใช้เศรษฐกิจพอเพียงเพื่อแก้ปัญหาชุมชน

ด้านจิตใจ มีจิตใจเข้มแข็ง พึ่งตนเองได้ / มีจิตสำนึกที่ดี / เอื้ออาทร / ประนีประนอม นึกถึงผลประโยชน์ส่วนรวมเป็นหลัก

ด้านสังคม ช่วยเหลือเกื้อกูลกัน / รู้รักสามัคคี / สร้างความเข้มแข็งให้ครอบครัวและชุมชน

ด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม รู้จักใช้และจัดการอย่างฉลาดและรอบคอบ / เลือกใช้ทรัพยากรที่มีอยู่อย่างคุ้มค่าและเกิดประโยชน์สูงสุด / ฟื้นฟูทรัพยากรเพื่อให้เกิดความยั่งยืนสูงสุด

ด้านเทคโนโลยี รู้จักใช้เทคโนโลยีที่เหมาะสม สอดคล้องกับความต้องการและสภาพแวดล้อม (ภูมิสังคม) / พัฒนาเทคโนโลยีจากภูมิปัญญาชาวบ้านเองก่อน / ก่อให้เกิดประโยชน์กับคนหมู่มาก

การประยุกต์ใช้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

- โดยพื้นฐานก็คือ การพึ่งพาตนเอง เป็นหลัก การทำอะไรเป็นขั้นตอน รอบคอบ ระมัดระวัง
- พิจารณาถึงความพอดี พอเหมาะพอควร ความสมเหตุสมผลและการพร้อมรับความเปลี่ยนแปลง

- การสร้างสามัคคีในเกิดขึ้นบนพื้นฐานของความสมดุลในแต่ละสัดส่วนแต่ละระดับ
- ครอบคลุมทั้งด้านจิตใจ สังคม เทคโนโลยีทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมรวมถึงเศรษฐกิจการ

5. จัดระเบียบชุมชน

1. การช่วยตนเอง (Self – help) หมายถึงการเปลี่ยนแปลงที่ชุมชนค้นหาปัญหา รับสมัครสมาชิกและให้บริการกันเอง โดยรับความช่วยเหลือจากภายนอกให้น้อยที่สุด
2. การสร้างพันธมิตร (Partnership) หมายถึงการเปลี่ยนแปลงการดำเนินการโดยคนในชุมชนที่มีปัญหา รวมตัวกันรับความช่วยเหลือจากภายนอก โดยเฉพาะด้านการเงิน
3. การทำงานร่วมกัน (Co production) หมายถึงการจัดตั้งกลุ่มองค์กรในชุมชนขึ้นมารับผิดชอบกิจกรรมร่วมกับหน่วยงานภาครัฐ
4. การกดดัน (Pressure) หมายถึงการเปลี่ยนแปลงที่คนในชุมชนค้นหาประเด็นปัญหาของตนมาจัดการ แต่เป็นการจัดการภายใต้กฎเกณฑ์ของบ้านเมือง ด้วยการโน้มน้าวให้นักการเมืองและข้าราชการเปลี่ยนแปลงนโยบาย
5. การประท้วงคัดค้าน (Protest) หมายถึงการรวมตัวกันของประชาชน และมีการจัดระเบียบที่มุ่งก่อให้เกิดการเปลี่ยนอปลงระบบเศรษฐกิจและการเมือง

ทำอย่างไรจึงจะจัดชุมชนให้มีการทำงานอย่างมีประสิทธิภาพ

กิจกรรมที่ชุมชนต้องรับผิดชอบคือ

- ตั้งคณะกรรมการบริหาร
- ประเมินสภาพของชุมชน
- เตรียมแผนการปฏิบัติงาน
- หาทรัพยากรที่จำเป็น
- ทำให้แน่ใจว่ากิจกรรมของชุมชนทั้งหมด จะต้องมีการติดตามและการบริหารที่มีประสิทธิภาพสูงสุดสำหรับการปฏิบัติงาน

การประเมินสภาพชุมชน

- ชุมชนการดำเนินกิจกรรมของตนเองโดยอิงข้อมูลสารสนเทศ
- วิเคราะห์ชุมชนหรือเรื่องราวของชุมชน คณะกรรมการบริหารจะต้องทำการประเมินด้วยคณะกรรมการเอง
- มองปัญหาและหาทางแก้ไข ทรัพยากรและข้อจำกัด
- ประเมินสิ่งที่ค้นพบให้ผสมผสานกันเป็นองค์รวมที่จะเสนอให้ชุมชนได้รับทราบ

- การประเมินเป็นสิ่งที่ต้องกระทำก่อนที่จะมีการวางแผนปฏิบัติงานของชุมชนให้แน่ใจว่าชุมชนมีความเข้าใจที่ถูกต้องตรงกันกับสิ่งที่คณะบริหารได้สังเกตมา และเป็นความเห็นร่วมกันเกี่ยวกับธรรมชาติ และขอบเขตของปัญหาและศักยภาพ

การเตรียมแผนปฏิบัติการชุมชน

- ชุมชนเป็นผู้กำหนดอนาคตของตนเอง
- การตัดสินสิ่งที่ต้องการเฝ้าสังเกตสิ่งที่มีอยู่ และทำความเข้าใจขั้นตอนที่ต้องการ เพื่อให้ได้สิ่งที่ต้องการทั้งหลายทั้งปวง คือพื้นฐานการวางแผน

- เนื้อแท้ของการวางแผนการจัดการ
  - ☐ เราต้องการอะไร
  - ☐ เรามีอะไรอยู่ในมือ
  - ☐ เราจะใช้สิ่งที่อยู่ในมืออย่างไร ให้ได้สิ่งที่เราต้องการ
  - ☐ อะไรจะเกิดขึ้นเมื่อเราทำ

แผนปฏิบัติการของชุมชน ควรชี้ให้เห็นถึง

- เดี๋ยวนี้ ชุมชนเป็นอย่างไร
- เมื่อสิ้นสุดแผนแล้วต้องการที่จะเป็นอย่างไร
- จะได้อะไรจากการเปลี่ยนแปลง
- คณะกรรมการบริหารจะเป็นผู้ร่างแผนปฏิบัติจากข้อมูลสะท้อนกลับของชุมชน จากการประเมินปัจจุบันร่างแผนปฏิบัติการ ควรนำเสนอต่อชุมชนทั้งหมดเพื่อการปรับแผน และการอนุมัติจากชุมชน

☐☐☐☐

กิจกรรมที่ 3

ให้ผู้เรียนแบ่งกลุ่ม กลุ่มละ 5-10 คน ศึกษาปัญหาของชุมชน จัดปัญหาเป็นกลุ่มๆ และหาแนวทางแก้ปัญหา

ท่านคิดอย่างไรเกี่ยวกับประเด็นต่อไปนี้

"มีเรื่องจริงเกี่ยวกับน้าสาวกับหลานชายจากปลายทุ่งอยุธยาซึ่งมีทั้งปลาและพืชผักพื้นบ้านอุดมสมบูรณ์ น้ามีการศึกษาสูงจึงย้ายไปเป็นครูอยู่ในเมืองใหญ่ เวลากลับไปเยี่ยมบ้านเธอจะรับประทานอาหารจำพวกปลาและผักพื้นบ้านด้วยความพอใจ ส่วนหลานชายมักบ่น ว่าปลาและผักพื้นบ้านเป็นอาหารล้าสมัย หนุ่มน้อยคนนั้นจึงชอบขับมอเตอร์ไซค์ เข้าไปในตลาดเพื่อรับประทานอาหารทันสมัย ได้แก่บะหมี่สำเร็จรูป น้ำอัดลม ขนมกรุบกรอบ"

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

กิจกรรมที่ 4

ให้ผู้เรียนแบ่งกลุ่ม 5-10 ให้วิจารณ์ สถานการโลกว่าเหตุใดประเทศที่มีความเจริญก้าวหน้าอย่างประเทศสหรัฐอเมริกาจึงประสบปัญหาเศรษฐกิจตกต่ำ

ให้ผู้เรียน บันทึก สาเหตุที่ทำให้ภาวะเศรษฐกิจตกต่ำทั่วโลก

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

บทที่ 4 สถานการณ์ของประเทศไทย และสถานการณ์โลกกับความพอเพียง

สาระสำคัญ

ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง มุ่งเน้นให้เกิดการพิจารณาอย่างรอบด้าน มีความรอบคอบ และระมัดระวังในการวางแผนและการดำเนินงานทุกขั้นตอน เพื่อมิให้เกิดความเสียหายต่อการพัฒนา เป็นการพัฒนาที่คำนึงถึงการมีรากฐานที่มั่นคงแข็งแรง สร้างการเจริญเติบโตอย่างมีลำดับขั้นตอน สามารถยกระดับคุณภาพชีวิตทั้งทางกายภาพและทางจิตใจควบคู่กัน หลักการของเศรษฐกิจพอเพียงจึงมิได้ขัดกับกระแสโลกาภิวัฒน์ ตรงกันข้ามกลับส่งเสริมให้กระแสโลกาภิวัฒน์ได้รับการยอมรับมากขึ้น ด้วยการเลือกรับการเปลี่ยนแปลงที่ส่งผลกระทบในแง่ดีต่อประเทศ ในขณะเดียวกันต้องสร้างภูมิคุ้มกันในตัวที่ดีพอสมควรต่อการเปลี่ยนแปลงในแง่ที่ไม่ดีและไม่อาจหลีกเลี่ยงได้ เพื่อจำกัดผลกระทบให้อยู่ในระดับไม่ก่อความเสียหายหรือไม่เป็นอันตรายร้ายแรงต่อประเทศ

ผลการเรียนรู้ที่คาดหวัง

ตระหนักในความสำคัญของการพัฒนาประเทศภายใต้กระแสโลกาภิวัฒน์และเลือกแนวทางหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาประยุกต์ใช้ในการดำเนินชีวิตอย่างสมดุลและพร้อมรับต่อความเปลี่ยนแปลงของประเทศภายใต้กระแสโลกาภิวัฒน์

ขอบข่ายเนื้อหา

เรื่องที่ 1 สถานการณ์โลกปัจจุบัน

เรื่องที่ 2 สถานการณ์พลังงานโลกกับผลกระทบเศรษฐกิจไทย

เรื่องที่ 1 สถานการณ์โลกปัจจุบัน (ช่วงปี 2551-2552)

เมื่อสหรัฐอเมริกาได้พัฒนาเศรษฐกิจของตน สู่สูงสุดของทุนนิยมโลก เนื่องจากตลาดทุนจากทั่วโลกหลั่งไหลสู่ตลาดทุนในสหรัฐอเมริกา หลังจากเกิดวิกฤตเศรษฐกิจเอเชียและขยายตัวออกไปทั่วโลก สต๊อกทุนจำนวนมหาศาลในแต่ละประเทศ ไม่สามารถนำไปลงทุนได้ เนื่องจากเศรษฐกิจชะลอตัวถึงขั้นวิกฤติ เม็ดเงินจากสต๊อกทุน ทั่วทุกมุมโลกได้ไหลบ่าทะลักสู่ตลาดทุนในสหรัฐอเมริกา ปัญหาจากการเติบใหญ่ของทุนในสหรัฐอเมริกาก็คือการขยายพื้นที่การลงทุน เพื่อกระจายทุนออกไป ในขอบเขตปริมณฑลให้กว้างที่สุด เพื่อรองรับการขยายตัวของทุน ที่นับวันจะเติบใหญ่

ปี พ.ศ.2541 ขณะที่วิกฤตเศรษฐกิจกำลังเป็นภัยคุกคามประเทศต่างๆ จากทั่วโลก ตลาดทุนในสหรัฐอเมริกา กลับพุ่งทะยานอย่างรวดเร็ว ดัชนีหุ้น Dow Jones พุ่งทะยานทะลุ 10,000 จุดเป็นครั้งแรก และสูงสุดกว่า 11,000 จุด Nasdaq สูงกว่า 3,800 จุดสร้างความเลื่อมใสศรัทธา งุนงง และไม่เข้าใจต่อเศรษฐกิจอเมริกา ที่สวนทางกับวิกฤตเศรษฐกิจโลก ซึ่งจริงๆ แล้วเป็นเรื่องที่สามารถทำความเข้าใจได้ไม่ยาก เมื่อสต๊อกทุนในแต่ละประเทศ ไม่สามารถนำไปลงทุนภายในประเทศได้ และความเชื่อมั่นในตลาดทุนอเมริกา ยังคงอยู่ในความรู้สึกที่ดีของนักลุงทุน ดังนั้น ทุนจากทั่วทุกมุมโลกจึงหลั่งไหลเข้าสู่ตลาดทุนในอเมริกา เมื่อตลาดทุนในอเมริกาไม่ได้เติบโตบนพื้นฐานของความเป็นจริง การเติบทางเศรษฐกิจแบบฟองสบู่ของสหรัฐอเมริกา จึงน่าจะยืนอยู่ได้ไม่นาน

ปี 2001 ปฐมวัยย่างก้าวแรก ของรอบพันปีที่ 3 บริษัทยักษ์ใหญ่ในสหรัฐอเมริกาเริ่มทะยอยประกาศผลประกอบการกำไรที่ลดลง และการประกาศปลดพนักงาน เช่นเมื่อเดือนธันวาคม 2543 เจเนอรัล มอเตอร์ส(จีเอ็ม) ปลดพนักงาน 15,000 คน วันพุธที่ 24 มกราคม 2544 ลูเซนต์เทคโนโลยี ผู้ผลิตอุปกรณ์โทรศัพท์ยักษ์ใหญ่ประกาศปลดพนักงาน 16,000 ตำแหน่ง เวิร์ลพูลผู้ผลิตเครื่องใช้ไฟฟ้าปลดพนักงาน 6,000 คน เอโอแอลไทม์ วอร์เนอร์ กิจการสื่อยุคใหม่จากการผนวกระหว่างอเมริกาออนไลน์ กับ ไทม์ วอร์เนอร์ปลดพนักงาน 2,000 คน

การแกว่งตัวอย่างไร้ทิศทางและไม่ชัดเจนของตลาดทุนในสหรัฐอเมริกา เริ่มที่จะผันผวนและไม่แน่นอน นักลงทุนเริ่มไม่แน่ใจต่อความเชื่อมั่นตลาดทุนอเมริกา และเมื่อนายคิอิชิ มิยาซาวา รัฐมนตรีคลังญี่ปุ่น กล่าวเมื่อวันที่ 8 มีนาคม 2544 ในการชี้แจงต่อคณะกรรมาธิการงบประมาณของวุฒิสภา ยอมรับความปราชัยทางเศรษฐกิจอย่างเป็นทางการครั้งแรก หลังจากที่เศรษฐกิจญี่ปุ่นผุกร่อนเป็นปัญหายืดยื้อยาวนานมาร่วม 10 ปี ว่า ฐานะการเงินของประเทศกำลังย่ำแย่เต็มที หรืออาจกล่าวได้ว่า ใกล้จะล้มละลายแล้ว สัปดาห์รุ่งขึ้นหลังการแถลงของมิยาซาวา ตลาดทุนในสหรัฐอเมริกา นำโดย NASDAQ

ล่วงลงกว่า 30% ตามด้วย Dow Jones, S&P และตลาดทุนทั่วโลก พังทะลายลงทันที จอร์จ บุช เรียกสถานการณ์นี้ ว่าเป็น **World Stock Crisis**

ขณะที่นักลงทุนจากทั่วโลก เกิดความไม่เชื่อมั่นตลาดทุนในสหรัฐอเมริกา เหตุการณ์ความตึงเครียดในภูมิภาคต่างๆ ทั่วโลก ในช่วงของเดือนมีนาคม 2544 ไล่ตั้งแต่การประกาศจะพัฒนาขีปวุธป้องกันตนเองของสหรัฐอเมริกา การจับตัว มิโลเซวิช อดีตผู้นำ ยูโกสลาเวีย การต่อสู้ของชาวปาเลสไตน์ที่พัฒนาจากการขว้างก้อนอิฐก้อนดิน มาเป็นการวางระเบิดและมีการใช้ปืน ความตึงเครียดในเชสเนีย การทำลายพระพุทธรูปที่ใหญ่ที่สุดในโลกของกลุ่มตาลีบัน ในอัฟกานิสถาน ได้สร้างแผลลึกในจิตใจของชาวพุทธ ต่อชาวมุสลิม องค์ทะไลลามะธิเบต เยือนไต้หวัน เรือดำน้ำอเมริกาโผล่ที่เกาะแห่งหนึ่งในญี่ปุ่นโดยไม่มีการแจ้งล่วงหน้า สหรัฐอเมริกาประกาศขายอาวุธแก่ไต้หวัน ปิดท้ายด้วยการยั่วยุจีน ด้วยการใช้เครื่องสอดแนมบินรุกล้ำเข้าไปในน่านฟ้าจีน กระทั่งทำให้จีนต้องใช้เครื่องบินขับไล่สองลำ ขึ้นบังคับให้เครื่องบินสอดแนมของสหรัฐลงจอดบนเกาะไหหลำเหตุการณ์ที่เกิดความตึงเครียดดังกล่าว ล้วนเกิดขึ้นในเดือนมีนาคม ขณะที่วิกฤตตลาดทุนของสหรัฐอเมริกากำลังเกิดขึ้นพอดี โดยเบื้องลึกจะเกิดจากการสร้างสถานการณ์โดยสหรัฐอเมริกาหรือไม่ก็ตามภายในระยะเวลาเพียงหนึ่งเดือน ดัชนีตลาดหุ้น Dow Jones ก็ดีดกลับขึ้นมายืนอยู่ในระดับที่สูงกว่าเดือนมกราคมเสียอีก ทั้งที่เศรษฐกิจของสหรัฐอเมริกา ยังตกอยู่ในภาวะที่เลวร้าย

สถานการณ์เศรษฐกิจสหรัฐอเมริกา – ญี่ปุ่น กำลังจะนำไปสู่วิกฤตเศรษฐกิจทุนนิยม การเตรียมพร้อมของสหรัฐอเมริกาในการตั้งรับ และเปิดแนวรุกต่อสถานการณ์ดังกล่าวมานานกว่า 20 ปี นั่นก็คือการเตรียมพร้อมด้านยุทธศาสตร์ “การทำสงครามเลี้ยงเศรษฐกิจ” เนื่องจากสหรัฐอเมริกา ได้พัฒนาปัจจัยการผลิตสู่ยุค IT (Information Technology) ดังนั้น ยุทธศาสตร์ ยุทธวิธี ทางสงคราม ได้ถูกพัฒนารูปแบบสงครามสู่ยุค IT ขณะที่รูปแบบยุทธศาสตร์ - ยุทธปัจจัย ของประเทศต่างๆ ทั่วโลก ยังคงใช้รูปแบบของสงครามในยุคอุตสาหกรรม (บางประเทศมหาอำนาจอย่าง จีน –รัฐเซีย รูปแบบสงครามอาจพัฒนาสู่ยุค IT แล้ว แต่ยังไม่มีการสาธิต เช่นสหรัฐอเมริกาที่ได้ผ่านการสาธิตแล้วในสงครามอ่าว)

ประเทศจีนหลังจากที่ เติ้งเซี่ยวผิง ได้ประกาศนโยบายสี่ทันสมัย นำประเทศจีนสู่การพัฒนาด้านพลัง การผลิต ด้วยนโยบาย หนึ่งประเทศสองระบบ ทำให้ GDP จีน เติบโตระหว่าง 8–12% มาโดยตลอด แม้ปัจจุบันที่วิกฤตเศรษฐกิจโลกส่งผลกระทบกับทุกประเทศ การเติบโตทางเศรษฐกิจของจีน ก็ยังยืนอยู่ในระดับ7-8% จากการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจของจีนดังกล่าว ย่อมที่จะไปกระทบ และขัดขวางต่อผลประโยชน์ของสหรัฐอเมริกา ในการที่จะแผ่อิทธิพลสู่การเป็นจักรวรรดินิยมจ้าวโลก ดังนั้น ความพยายามในการที่จะทำลายจีนให้อ่อนกำลังลง ด้วยการแยกสลายจีนจาก 8 เขตปกครองตน ให้เป็นแปดประเทศเช่นเดียวกับรัฐเซียจึงนับเป็นสุดยอดของยุทธศาสตร์ อันจะนำไปสู่ความสำเร็จของการเป็นจักรวรรดินิยมจ้าวโลก

เรื่องที่ 2 สถานการณ์พลังงานโลกกับผลกระทบเศรษฐกิจไทย

ปัญหาเร่งด่วนในปัจจุบันที่ส่งผลกระทบต่อเกือบทุกประเทศในโลก คือ การที่ราคาน้ำมันได้สูงขึ้นอย่างรวดเร็วและต่อเนื่องในช่วงเวลา 4-5 ปีที่ผ่านมา และ ดูเหมือนน้ำมันในปีนี้ (พ.ศ.2551) จะแพงสูงสุดเป็นประวัติการณ์แล้ว ภาวะน้ำมันแพงทำให้ต้นทุนด้านพลังงาน (โดยเฉพาะอย่างยิ่งในการขนส่ง) สูงขึ้นอย่างรวดเร็ว มีผลลูกโซ่ต่อไปยังราคาสินค้าและบริการต่างๆ นอกจากจะทำให้ ค่าครองชีพสูงขึ้นมากแล้ว ยังเป็นอุปสรรคต่อการขยายตัวทางเศรษฐกิจอีกด้วย

ผลกระทบเหล่านี้ได้ก่อให้เกิดการประท้วงของกลุ่ม ผู้ที่ต้องแบกรับภาระ เช่น คนขับรถบรรทุก และ ชาวประมงในหลายประเทศ รวมทั้งการเรียกร้องให้รัฐบาลยื่นมือเข้ามาแทรกแซงและให้ความช่วยเหลือ ปัญหาราคาน้ำมันแพงมากในช่วงนี้ถือได้ว่าเป็นวิกฤตการณ์น้ำมันครั้งที่ 3 ของโลกก็ว่าได้

7 ปัจจัย ต้นเหตุน้ำมันแพง !

ราคาน้ำมันดิบในตลาดโลกเริ่มขยับตัวขึ้นสูงอย่างเห็นได้ชัดในปี 2547 โดยราคาน้ำมันดิบ สูงขึ้นบาร์เรลละประมาณ $10 เป็นกว่า $38 ต่อบาร์เรล และหลังจากนั้นเป็นต้นมา ราคาก็มีแนวโน้มสูงขึ้นโดยตลอด จะมีลดลงบ้างในบางครั้งเป็นช่วงสั้นๆ เท่านั้น โดยความผันผวนของราคามีมากขึ้น แต่การเปลี่ยนแปลงเป็นไปในทางเพิ่มมากกว่าทางลด

ในช่วงปลายปี 2550 ราคาน้ำมันดิบพุ่งสูงเกิน $100 ต่อบาร์เรล ซึ่งนอกจากจะเป็นระดับที่สูงที่สุดเป็นประวัติการณ์ในรูปของราคาปีปัจจุบัน ในช่วงครึ่งปีแรกของปี 2551 ราคาน้ำมันก็ยังคง ขยับสูงขึ้นอย่างต่อเนื่อง และอยู่ในระดับกว่า $130 ต่อบาร์เรลในสัปดาห์ที่ 2 ของเดือนมิถุนายน 2551 มีบทความข้อเขียนจำนวนมากที่ได้วิเคราะห์และอธิบายสาเหตุของภาวะน้ำมันแพงดังกล่าว ส่วนใหญ่มีประเด็นที่เหมือนกันและสอดคล้องกัน ดังนี้

1) กำลังการผลิตส่วนเกิน (excessproduction capacity) ในตลาดน้ำมันดิบอยู่ในระดับที่ค่อนข้างต่ำมาตลอด 5 ปีที่ผ่านมา ทั้งนี้ เป็นผลจากการที่ประเทศ ผู้ผลิตน้ำมันหลายแห่งขาดแรงจูงใจในการขยายกำลังการผลิตในช่วงที่ราคาน้ำมันอยู่ในระดับค่อนข้างต่ำในช่วงทศวรรษ 1990 หน่วยงานพลังงานของสหรัฐ (EIA) รายงานว่า ในเดือนกันยายน 2550 OPEC มีกำลังการผลิตส่วนเกินเพียง 2 ล้านบาร์เรลต่อวัน (ประมาณ 2% ของปริมาณการใช้น้ำมันของโลก) โดยประมาณ 80% ของส่วนเกินนี้อยู่ในซาอุดีอาระเบียเพียงประเทศเดียว

2) การผลิตน้ำมันจากแหล่งใหม่ๆ ในโลก เริ่มมีต้นทุนที่สูงมากขึ้น ทั้งนี้อาจเป็นเพราะแหล่งน้ำมันขนาดใหญ่ๆ ถูกค้นพบและใช้งานเป็นส่วนใหญ่แล้ว ยังเหลืออยู่ก็จะเป็นแหล่งน้ำมันขนาดเล็กหรือที่มีคุณภาพต่ำ หรือที่อยู่ในถิ่นทุรกันดาร/น้ำทะเลลึกๆ ซึ่งมีต้นทุนการสำรวจและการผลิตที่สูงมาก มีการวิเคราะห์ พบว่าในปัจจุบันต้นทุนการผลิตน้ำมันในปริมาณ 4 ล้านบาร์เรลต่อวัน (คิดเป็น 5% ของ

ปริมาณการผลิตของโลกในปัจจุบัน) มีต้นทุนการผลิตสูงถึง $70 ต่อบาร์เรล ตัวอย่างที่เห็นได้ชัด คือ ทรายน้ำมัน (tars sands) ในแคนาดา ซึ่งเริ่มผลิตออกมาแล้ว และมีต้นทุนการผลิตไม่ต่ำกว่า $60 ต่อบาร์เรล

3) ในประเทศผู้ผลิตและส่งออกน้ำมันรายใหญ่หลายราย การผลิตน้ำมันมีโอกาสหยุดชะงักได้ (supply disruption) เพราะเหตุจากความไม่สงบทางการเมือง สงคราม และภัยธรรมชาติ เหตุการณ์สำคัญที่บ่งชี้ถึงปัญหานี้ ได้แก่ การบุกอิรักของกองทัพสหรัฐในปี 2546 ทำให้กำลังการผลิตน้ำมันของอิรักลดลงระดับหนึ่ง และความไม่สงบซึ่งยังคงเกิดขึ้นในประเทศหลังจากนั้น ยังเป็นอุปสรรคสำคัญต่อการผลิตและการส่งออกน้ำมันของอิรักให้กลับไปสู่ระดับปกติ

ความขัดแย้งระหว่างอิหร่านกับประเทศตะวันตกเกี่ยวกับโครงการพัฒนานิวเคลียร์ของอิหร่าน (ซึ่งเป็นผู้ผลิตน้ำมันมากเป็นอันดับที่ 4 ของโลก) ก่อให้เกิดความตึงเครียดในภูมิภาคตะวันออกกลางระหว่างอิหร่านและสหรัฐ โดยอิหร่านประกาศว่าจะใช้น้ำมันเป็นอาวุธเพื่อตอบโต้มาตรการคว่ำบาตรของสหรัฐ และในปี 2551 ได้มีการเผชิญหน้ากันระหว่างทหารอิหร่านและทหารสหรัฐในบริเวณช่องแคบฮอร์มุซ ซึ่งเป็นทางผ่านสำคัญสำหรับการขนส่งน้ำมันจากตะวันออกกลาง

พายุเฮอร์ริเคนในแถบอ่าวเม็กซิโกในเดือนกันยายน 2548 มีผลกระทบต่อแท่นผลิตน้ำมันของเม็กซิโก และโรงกลั่นที่ตั้งอยู่ตอนใต้ของสหรัฐ มีผลให้ราคาน้ำมันเบนซินในสหรัฐเพิ่มสูงขึ้นเป็น $3 ต่อแกลลอน ซึ่งเป็นระดับที่สูงสุดในรอบ 25 ปี

ผู้ก่อการร้ายในไนจีเรียคุกคามแหล่งผลิตน้ำมันหลายครั้ง ทำให้ประมาณการผลิตและส่งออกน้ำมันจากไนจีเรียลดลงประมาณ 500,000 บาร์เรลต่อวัน

ความขัดแย้งทางการเมืองระหว่างรัฐบาลเวเนซุเอลาและรัฐบาลสหรัฐ ทำให้การนำเข้าน้ำมันจากเวเนซุเอลาของสหรัฐมีความเสี่ยงมากขึ้น

4) ในหลายประเทศที่ส่งออกน้ำมันได้ มีการผลิตน้ำมันในปริมาณที่ลดลงไป เพราะปริมาณสำรองเริ่มมีข้อจำกัดมากขึ้น ในขณะเดียวกันความต้องการใช้น้ำมันในประเทศเหล่านี้ก็เพิ่มขึ้นตามการขยายตัวของประชากรและเศรษฐกิจด้วย ทำให้หลายประเทศต้องลดการส่งออกลง เช่น อินโดนีเซีย เม็กซิโก นอร์เวย์ และอังกฤษ ในระหว่างปี 2005 ถึง 2006 การบริโภคน้ำมันภายในประเทศผู้ส่งออก 5 อันดับแรก คือ ซาอุดีอาระเบีย รัสเซีย นอร์เวย์ อิหร่าน และสหรัฐอาหรับเอมิเรตส์ ได้เพิ่มสูงขึ้นถึงร้อยละ 5.9 และมีปริมาณการส่งออกลดลงกว่าร้อยละ 3 เมื่อเทียบกับปีก่อนหน้านี้ หรือในกรณีของอินโดนีเซียที่รัฐบาลมีการอุดหนุนผู้บริโภคภายในประเทศ และกรณีของซาอุดีอาระเบียที่ราคาน้ำมันเบนซินในประเทศอยู่ที่ 5 บาทต่อลิตร ขณะที่มาเลเซียอยู่ในระดับ 20 บาทต่อลิตร จึงทำให้เกิดการคาดการณ์ว่าปริมาณการส่งออกน้ำมันดิบของประเทศผู้ส่งออกน้ำมันจะลดลงถึง 2.5 ล้านบาร์เรลต่อวันภายในช่วง 10 ปีนี้ เมื่อไม่กี่เดือนมานี้ข่าวว่ารัฐบาลอินโดนีเซียกำลังพิจารณาจะถอนตัวจากการเป็นสมาชิก OPEC เพราะอินโดนีเซียจะไม่สามารถส่งออกน้ำมันได้อีกต่อไปในอนาคตอันใกล้นี้

5) นอกจากกำลังการผลิตส่วนเกินของน้ำมันดิบจะมีน้อย กำลังการกลั่นน้ำมัน ของโลกก็มีปัญหาคอขวด โดยมีส่วนเกินน้อยกว่า 1 ล้านบาร์เรลต่อวัน ในขณะเดียวกันตลาดน้ำมันมีแนวโน้มต้องการใช้น้ำมันชนิดเบาและสะอาดมากขึ้น จึงสร้างแรงกดดันให้โรงกลั่นน้ำมันต้องลงทุนปรับปรุงคุณภาพอีกด้วย ข้อจำกัดนี้จึงทำให้ราคาผลิตภัณฑ์น้ำมันมีราคาสูงขึ้นเพิ่มไปจากการเพิ่มของราคาน้ำมันดิบ และกำไรของโรงกลั่นน้ำมันอยู่ในระดับที่ค่อนข้างสูงมาโดยตลอด เป็นที่น่าสังเกตด้วยว่าสหรัฐซึ่งเป็นผู้ใช้น้ำมันรายใหญ่ที่สุดของโลกไม่ได้ก่อสร้างโรงกลั่นน้ำมัน แห่งใหม่มาเลยตั้งแต่ทศวรรษ 1970

6) ถึงแม้ว่าราคาน้ำมันระหว่างปี 2546 ถึงปี 2550 จะสูงขึ้นกว่า 3 เท่าตัวแล้ว แต่ความต้องการใช้น้ำมันของโลกก็ไม่ได้ลดลงเลย กลับยังคงเพิ่มขึ้นในอัตรา 3.55% ในปี 2548 และในอัตราที่ยังสูงกว่า 1% ใน ปีต่อๆ มา ปรากฏการณ์เช่นนี้แตกต่างจากที่เกิดขึ้นในช่วงวิกฤตน้ำมันสองครั้งแรก (ปี 2516/17 และปี 2522/23) ซึ่งเราพบว่าราคาน้ำมันที่สูงขึ้นมากทำให้ความต้องการน้ำมันลดลงในปีต่อมา ในช่วง 4-5 ปีที่ผ่านมา เศรษฐกิจโลกยังขยายตัวได้ ค่อนข้างดี และดูเหมือนจะยังไม่ได้รับผลกระทบจากภาวะราคาน้ำมันแพงมากนัก จีนและอินเดียเป็นผู้ใช้พลังงานที่มีอิทธิพลต่อตลาดน้ำมันโลก

7) กองทุนประเภท hedge funds หันไปลงทุนซื้อขายเก็งกำไรในตลาดน้ำมันล่วงหน้ามากขึ้น ทั้งนี้เพื่อหลีกเลี่ยงการลงทุนในรูปของเงินดอลลาร์สหรัฐ ซึ่งในระยะหลังมีแนวโน้มอ่อนค่าลงมากเมื่อเปรียบเทียบกับเงินสกุลอื่นๆ เนื่องจากภาวะตลาดน้ำมันตามที่กล่าวมาแล้วชี้ให้เห็นว่าราคาน้ำมันมีแนวโน้มที่จะสูงขึ้น ผู้จัดการกองทุนเหล่านี้จึงเก็งกำไรโดยการซื้อน้ำมันไว้ล่วงหน้าเพื่อขายเอากำไรในอนาคต ส่งผลให้ราคาน้ำมันทั้งในตลาด spot และตลาดล่วงหน้าสูงขึ้นอีกระดับหนึ่ง

ปรากฏการณ์โลกร้อนและปรากฏการณ์เรือนกระจก

ค่าผิดปรกติของอุณหภูมิเฉลี่ยที่ผิวโลกที่เพิ่มขึ้นในช่วงปี พ.ศ. 2403–2549 เทียบกับอุณหภูมิระหว่างพ.ศ. 2504–2533 ค่าเฉลี่ยอุณหภูมิผิวพื้นที่ผิดปกติที่เทียบกับอุณหภูมิเฉลี่ยระหว่างปี พ.ศ. 2538 ถึง พ.ศ. 2547

ในช่วง 100 ปีที่ผ่านมา นับถึง พ.ศ. 2548 อากาศใกล้ผิวดินทั่วโลกโดยเฉลี่ยมีค่าสูงขึ้น 0.74 ± 0.18 องศาเซลเซียส ซึ่งคณะกรรมการระหว่างรัฐบาลว่าด้วยการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ (Intergovernmental Panel on Climate Change: IPCC) ของสหประชาชาติได้สรุปไว้ว่า “จากการสังเกตการณ์การเพิ่มอุณหภูมิโดยเฉลี่ยของโลกที่เกิดขึ้นตั้งแต่กลางคริสต์ศตวรรษที่ 20 (ประมาณตั้งแต่ พ.ศ. 2490) ค่อนข้างแน่ชัดว่าเกิดจากการเพิ่มความเข้มของแก๊สเรือนกระจกที่เกิดขึ้นโดยกิจกรรมของมนุษย์ที่เป็นผลในรูปของปรากฏการณ์เรือนกระจก” ปรากฏการณ์ธรรมชาติบางอย่าง เช่น ความผันแปรของการแผ่รังสีจาก

ดวงอาทิตย์และการระเบิดของภูเขาไฟ อาจส่งผลเพียงเล็กน้อยต่อการเพิ่มอุณหภูมิในช่วงก่อนยุคอุตสาหกรรมจนถึง พ.ศ. 2490 และมีผลเพียงเล็กน้อยต่อการลดอุณหภูมิหลังจากปี 2490 เป็นต้นมา ข้อสรุปพื้นฐานดังกล่าวนี้ได้รับการรับรองโดยสมาคมและสถาบันการศึกษาทางวิทยาศาสตร์ไม่น้อยกว่า 30 แห่ง รวมทั้งราชสมาคมทางวิทยาศาสตร์ระดับชาติที่สำคัญของประเทศอุตสาหกรรมต่างๆ แม้นักวิทยาศาสตร์บางคนจะมีความเห็นโต้แย้งกับข้อสรุปของ IPCC อยู่บ้าง [4] แต่เสียงส่วนใหญ่ของนักวิทยาศาสตร์ที่ทำงานด้านการเปลี่ยนแปลงของภูมิอากาศของโลกโดยตรงเห็นด้วยกับข้อสรุปนี้ แบบจำลองการคาดคะเนภูมิอากาศ บ่งชี้ว่าอุณหภูมิโลกโดยเฉลี่ยที่ผิวโลกจะเพิ่มขึ้น 1.1 ถึง 6.4 องศาเซลเซียส ในช่วงคริสต์ศตวรรษที่ 21 (พ.ศ. 2544–2643) ค่าตัวเลขดังกล่าวได้มาจากการจำลองสถานการณ์แบบต่างๆ ของการแผ่ขยายแก๊สเรือนกระจกในอนาคต รวมถึงการจำลองค่าความไวภูมิอากาศอีกหลากหลายรูปแบบ แต่ความร้อนจะยังคงเพิ่มขึ้นและระดับน้ำทะเลก็จะสูงขึ้นต่อเนื่องไปอีกหลายสหัสวรรษ แม้ว่าระดับของแก๊สเรือนกระจกจะเข้าสู่ภาวะเสถียรแล้วก็ตาม การที่อุณหภูมิและระดับน้ำทะเลเข้าสู่สภาวะดุลยภาพได้ช้าเป็นเหตุมาจากความจุความร้อนของน้ำในมหาสมุทรซึ่งมีค่าสูงมาก การที่อุณหภูมิของโลกเพิ่มสูงขึ้นทำให้ระดับน้ำทะเลสูงขึ้น และคาดว่าทำให้เกิดภาวะลมฟ้าอากาศ ที่รุนแรงมากขึ้น ปริมาณและรูปแบบการเกิดหยาดน้ำฟ้าจะเปลี่ยนแปลงไป ผลกระทบอื่นๆ ของปรากฏการณ์โลกร้อนได้แก่ การเปลี่ยนแปลงของผลิตผลทางเกษตรการเคลื่อนถอยของธารน้ำแข็ง การสูญพันธุ์พืช-สัตว์ต่างๆ รวมทั้งการกลายพันธุ์และแพร่ขยายโรคต่างๆ เพิ่มมากขึ้นรัฐบาลของประเทศต่างๆ แทบทุกประเทศได้ลงนามและให้สัตยาบันในพิธีสารเกียวโต ซึ่งมุ่งประเด็นไปที่การลดการปล่อยแก๊สเรือนกระจก แต่ยังคงมีการโต้เถียงกันทางการเมืองและการโต้วาทีสาธารณะไปทั่วทั้งโลกเกี่ยวกับมาตรการว่าควรเป็นอย่างไร จึงจะลดหรือย้อนกลับความร้อนที่เพิ่มขึ้นของโลกในอนาคต หรือจะปรับตัวกันอย่างไรต่อผลกระทบของปรากฏการณ์โลกร้อนที่คาดว่าจะต้องเกิดขึ้น

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว มีพระราชดำรัสเกี่ยวกับปรากฏการณ์เรือนกระจก ที่ศาลาดุสิดาลัยอย่างลึกซึ้ง กระทรวงวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี จึงได้รับสนองกระแสพระราชดำรัส นำเข้าประชุมคณะรัฐมนตรี จนกระทั่งทำให้**วันที่ 4 ธ.ค. ของทุกปี เป็นวันสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ ตั้งแต่ปี 2534** เป็นต้นมา

จากผลงานพระราชดำริและการทรงลงมือปฏิบัติพัฒนาด้วยพระองค์เอง เกี่ยวกับสภาพแวดล้อมโดยเฉพาะอย่างยิ่ง ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ที่มีคุณประโยชน์ต่อคนชนชาติต่างๆ ทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม ความมั่นคงของมนุษย์และการเมือง ซึ่งเป็นที่ประจักษ์ไปทั่วโลก องค์การสหประชาชาติ โดยนายโคฟี อันนัน อดีตเลขาธิการองค์การสหประชาชาติ จึงได้เดินทางมาประเทศไทย ในวาระมหามงคลฉลองสิริราชสมบัติครบ 60 ปี เข้าเฝ้าพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว วันที่ 26 พ.ค. 2549 เพื่อถวายรางวัล “UNDP Human Development Lifetime Achievement Award” (รางวัลความสำเร็จสูงสุดด้านการพัฒนามนุษย์) ซึ่ง

เป็นรางวัลประเภท Life - Long Achievement และพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ทรงเป็นพระมหากษัตริย์พระองค์แรกในโลกที่ได้รับรางวัลนี้

องค์การสหประชาชาติ ได้ยกย่องพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว เป็น “พระมหากษัตริย์นักพัฒนา” และกล่าวถึงปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง (Sufficiency Economy) ของพระองค์ว่า เป็นปรัชญาหรือทฤษฎีใหม่ที่นานาประเทศรู้จักและยกย่อง โดยที่องค์การสหประชาชาติได้สนับสนุนให้ประเทศต่างๆ ที่เป็นสมาชิก ยึดเป็นแนวทางสู่การพัฒนาประเทศที่ยั่งยืน

ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง มิใช่เป็นเพียงปรัชญานามธรรม หากเป็นแนวทางปฏิบัติซึ่งสามารถจะช่วย ทั้งแก้ไขและป้องกันปัญหาที่เกิดจากกิเลสมนุษย์ และความเปลี่ยนแปลงที่ซับซ้อนรุนแรงขึ้น ที่กำลังเกิดขึ้นกับมนุษย์ทั้งโลก และปัญหาที่ลุกลามต่อถึงธรรมชาติก่อให้เกิดความเปลี่ยนแปลงใหญ่ในเชิงรุนแรง และสร้างปัญหาย้อนกลับมาที่มนุษย์

โดยทั่วไป มักเข้าใจกันว่า ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง เหมาะที่จะใช้เฉพาะกับคนยากจน คนระดับรากหญ้า และประเทศยากจน อีกทั้งเครื่องมือ เทคโนโลยี ก็จะต้องใช้เฉพาะเครื่องมือราคาถูกเทคโนโลยีต่ำ การลงทุนไม่ควรจะมีการลงทุนระดับใหญ่ แต่ในความเป็นจริง ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงก็ต้องการคนและความคิดที่ก้าวหน้า คนที่กล้าคิดกล้าทำในสิ่งใหม่ๆ

เนื่องจากการนำปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงไปใช้ประโยชน์ในด้านต่างๆ ไม่มีสูตรสำเร็จหรือคู่มือการใช้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงสำหรับภารกิจ ดังเช่น วิกฤตโลกร้อนผู้เกี่ยวข้องจึงต้องศึกษาทำความเข้าใจ แล้วก็พัฒนาแนวทางหรือแนวปฏิบัติสำหรับแต่ละปัญหาขึ้นมา โดยยึดหลักที่สำคัญ ดังเช่น

- การคิดอย่างเป็นระบบ อย่างเป็นกระบวนการทางวิทยาศาสตร์
- หลักคิดที่ใช้ ต้องเป็นหลักการปฏิบัติที่เป็นสายกลาง ที่ให้ความสำคัญของความสมดุลพอดีระหว่างทุกสิ่งที่เกี่ยวข้อง ดังเช่น ระหว่างธรรมชาติกับมนุษย์
- ข้อมูลที่ใช้ จะต้องเป็นข้อมูลจริง ที่เกิดจากการศึกษา การวิจัย หรือการลงสนามให้ได้ข้อมูลที่เป็นจริง
- การสร้างภูมิต้านทานต่อความเปลี่ยนแปลงที่จะเกิดขึ้น
- การยึดหลักของความถูกต้อง คุณธรรม จริยธรรม จรรยาบรรณ ในทุกขั้นตอนของการดำเนินงานตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ซึ่งเป็นกระบวนการสำคัญของการสร้างภูมิต้านทานต่อผลกระทบและความเปลี่ยนแปลงที่กำลังเกิดขึ้น หรือที่จะเกิดขึ้น

เหล่านี้เป็นหลักการใหญ่ๆ ซึ่งผู้ที่รับผิดชอบหรือเกี่ยวข้องหรือคิดจะทำ โครงการหรือกิจกรรมในระดับค่อนข้างใหญ่ จะต้องคำนึงถึง และสามารถจะนำปรัชญานี้ไปใช้ได้ทันที และมีผู้ที่ได้ใช้ล้วนประสบความสำเร็จสูงสุดที่มนุษย์พึงจะมี คือ ความสุขที่ยั่งยืน

แล้วเรื่องของการแข่งขัน ชิงไหวชิงพริบ การวางแผนยุทธศาสตร์และโลจิสติกส์ (การจัดซื้อจัดหา การจัดส่ง การบำรุงรักษาอุปกรณ์ และการรักษาพยาบาลบุคลากร) ในการบริหารจัดการระบบ หรือโครงการใหญ่ๆ การใช้จิตวิทยามวลชน การใช้เทคโนโลยีก้าวหน้า การกำหนดแผนหรือตนเองให้เป็น “ฝ่ายรุก” มิใช่ “ฝ่ายตั้งรับ” ล่ะ ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงปฏิเสธหรือไม่?

คำตอบคือ **ปฏิเสธ** ถ้าใช้อย่างไม่ถูกต้อง อย่างหลีกเลี่ยงกฎหมาย อย่างผิดคุณธรรม-จริยธรรม-และจรรยาบรรณ อย่างไม่ซื่อตรงต่อหน้าที่และความรับผิดชอบ อย่างมีเจตนาเพื่อผลประโยชน์ที่ไม่สุจริตของตนเอง และพวกพ้อง แต่จะต้องรู้จักและใช้อย่างรู้เท่าทัน ปกป้อง และรักษาผลประโยชน์ของส่วนรวม อย่างมีความคิดก้าวหน้าในเชิงสร้างสรรค์

สำหรับการแก้ปัญหา หรือการเตรียมเผชิญกับปัญหาจากวิกฤตโลกร้อน มีประเด็นและเรื่องราวทั้งเก่าและใหม่ ดังเช่น เรื่องของมาตรการที่ถูกกำหนดขึ้นมา เพื่อเผชิญกับภาวะโลกร้อน เพื่อให้ประเทศที่พัฒนาแล้ว และที่กำลังพัฒนา (ดังเช่นประเทศไทย) ได้ดำรงอยู่ร่วมกัน พึ่งพิง และเอื้ออาทรต่อกัน อย่างเหมาะสม ดังเช่น เรื่อง คาร์บอนเครดิต ที่เป็นเรื่องค่อนข้างใหม่ของประเทศไทย แต่ก็เป็นทั้ง “โอกาส” และ “ปัญหา” ที่ประเทศไทยต้องเผชิญ ซึ่งก็ขึ้นอยู่กับคนไทยเราเองว่า จะต้องเตรียมตัวกันอย่างไร เพื่อให้สามารถเป็น “ที่พึ่ง” ของโลกหรือประเทศอื่น แทนที่จะเป็น “ปัญหา” ที่เกิดจากความไม่ใส่ใจ หรือความใส่ใจ แต่เพื่อจะกอบโกยผลประโยชน์เท่านั้น

เรื่องของปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงกับวิกฤตโลกร้อน จึงมีโจทย์ มีเป้าหมายมากมาย ที่ท้าทายเชิญชวนให้ผู้คนและประเทศ ที่ต้องการมีชีวิตสร้างสรรค์และมีความสุขอย่างยั่งยืนได้นำไปใช้ โดยใช้ปัญญาเป็นตัวนำ กำกับด้วยสติ และควบคุมด้วยคุณธรรมกับจริยธรรม

ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงนี้ ถูกใช้เป็นกรอบแนวคิดและทิศทางการพัฒนาระบบเศรษฐกิจมหภาคของไทย ซึ่งบรรจุอยู่ในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 10 (พ.ศ. 2550 – 2554) เพื่อมุ่งสู่การพัฒนาที่สมดุลยิ่งขึ้น และมีภูมิคุ้มกัน เพื่อความอยู่ดีมีสุข มุ่งสู่สังคมที่มีความสุขอย่างยั่งยืน ด้วยหลักการดังกล่าวแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 10 นี้จะเน้นเรื่องตัวเลขการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจ แต่ยังให้ความสำคัญต่อระบบเศรษฐกิจแบบทวิลักษณ์หรือระบบเศรษฐกิจ ที่มีความแตกต่างกันระหว่างเศรษฐกิจชุมชนเมืองและชนบท แนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงยังถูกบรรจุในรัฐธรรมนูญของไทย เช่น รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 ในส่วนที่ 3 แนวนโยบายด้านการบริหารราชการแผ่นดิน มาตรา 78(1) บริหารราชการแผ่นดินให้เป็นไปเพื่อการพัฒนาสังคม เศรษฐกิจ และความมั่นคงของประเทศอย่างยั่งยืน โดยต้องส่งเสริมการดำเนินการตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง และคำนึงถึงผลประโยชน์ของประเทศชาติในภาพรวมเป็นสำคัญ

นายสุรเกียรติ เสถียรไทย ในฐานะรัฐมนตรีกระทรวงการต่างประเทศได้กล่าวเมื่อวันที่ 24 พฤศจิกายน พ.ศ. 2547 ในการประชุมสุดยอด The Francophonic Ouagadougou ครั้งที่ 10 ที่ Burkina Fas

๐ ว่าประเทศไทยได้ยึดแนวทางเศรษฐกิจพอเพียง ควบคู่กับ “การพัฒนาแบบยั่งยืน” ในการพิจารณาประเทศทั้งทางด้านการเกษตรกรรม เศรษฐกิจและการแข่งขันซึ่งเป็นการสอดคล้องกับแนวทางของนานาชาติในประชาคมโลก

การประยุกต์นำหลักปรัชญาเพื่อนำพัฒนาประเทศในต่างประเทศนั้น ประเทศไทยได้เป็นศูนย์กลางการแลกเปลี่ยนผ่านทางสำนักงานความร่วมมือเพื่อการพัฒนาระหว่างประเทศ(สพร.) โดย สพร. มีหน้าที่ คอยประสานงานรับความช่วยเหลือทางวิชาการด้านต่างๆ จากต่างประเทศมาสู่ภาครัฐ แล้วถ่ายทอดต่อไปยังภาคประชาชน และยังส่งผ่านความรู้ที่มีไปยังประเทศกำลังพัฒนาอื่นๆ เรื่องปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงนั้น สพร. ถ่ายทอดมาไม่ต่ำกว่า 5 ปี ประสานกับสำนักงานคณะกรรมการพิเศษเพื่อประสานงานโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ (กปร.) และคณะอนุกรรมการขับเคลื่อนเศรษฐกิจพอเพียง ซึ่งต่างชาติก็สนใจเรื่องเศรษฐกิจพอเพียง เพราะพิสูจน์แล้วว่าเป็นสิ่งที่ดีและมีประโยชน์ ซึ่งแต่ละประเทศมีความต้องการประยุกต์ใช้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงไม่เหมือนกัน ขึ้นอยู่กับวิถีชีวิต สภาพภูมิศาสตร์ ฯลฯ เช่น พม่า ศรีลังกา เลโซโท ซูดาน อัฟกานิสถาน บังกลาเทศ ภูฏาน จีน จิบูตี โคลัมเบีย อียิปต์ เอธิโอเปีย แกมเบีย อินโดนิเซีย เคนยา เกาหลีใต้ มาดากัสการ์ มัลดีฟส์ ปาปัวนิวกินี แทนซาเนีย เวียดนาม ฯลฯ โดยได้ให้ประเทศเหล่านี้ได้มาดูงานในหลายระดับ ทั้งเจ้าหน้าที่ปฏิบัติงาน เจ้าหน้าที่ฝ่ายนโยบาย จนถึงระดับปลัดกระทรวง รัฐมนตรีกระทรวงต่างๆ[14]

นอกจากนั้นอดิศักดิ์ ภาณุพงศ์ เอกอัครราชทูตไทยประจำกรุงเวียนนา ประเทศออสเตรีย ได้กล่าวว่าต่างชาติสนใจเรื่อง**เศรษฐกิจพอเพียง**[14] เนื่องจากมาจากพระราชดำริในพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวที่ทรงห่วงใยราษฎรของพระองค์ และอยากรู้ว่าทำไมรัฐบาลไทยถึงได้นำมาเป็นนโยบาย ส่วนประเทศที่พัฒนาแล้วก็ต้องการศึกษาพิจารณาเพื่อนำไปช่วยเหลือประเทศอื่น

13 นักคิดระดับโลกเห็นด้วยกับแนวทางเศรษฐกิจพอเพียง และมีการนำเสนอบทความ บทสัมภาษณ์ เป็นการยื่นข้อเสนอแนวคิด**เศรษฐกิจพอเพียง**ให้แก่โลก เช่น **ศ.ดร.วูล์ฟกัง ซัคส์** นักวิชาการด้านสิ่งแวดล้อมคนสำคัญของประเทศเยอรมนี สนใจการประยุกต์ใช้หลักปรัชญา**เศรษฐกิจพอเพียง**อย่างมาก และมองว่าน่าจะเป็นอีกทางเลือกหนึ่งสำหรับทุกชาติในเวลานี้ ทั้งมีแนวคิดผลักดันเศรษฐกิจพอเพียงให้เป็นที่รู้จักในเยอรมนี, **ศ. ดร.อมาตยา เซน** ศาสตราจารย์ชาวอินเดีย เจ้าของรางวัลโนเบลสาขาเศรษฐศาสตร์ปี 1998 มองว่า ปรัชญา**เศรษฐกิจพอเพียง** เป็นการใช้สิ่งต่างๆ ที่จำเป็นต่อการดำรงชีพ และใช้โอกาสให้พอเพียงกับชีวิตที่ดี ซึ่งไม่ได้หมายถึงความไม่ต้องการ แต่ต้องรู้จักใช้ชีวิตให้ดีพอ อย่าให้ความสำคัญกับเรื่องของรายได้และความร่ำรวย แต่ให้มองที่คุณค่าของชีวิตมนุษย์, **นายจิกมี ทินเลย์** นายกรัฐมนตรีแห่งประเทศภูฏาน ให้ทรรศนะว่า หากประเทศไทยกำหนดเรื่อง**เศรษฐกิจพอเพียง**ให้เป็นวาระระดับชาติ และดำเนินตามแนวทางนี้อย่างจริงจัง “ผมว่าประเทศไทยสามารถสร้างโลกใบใหม่จาก

หลักปรัชญา**เศรษฐกิจพอเพียง** สร้างชีวิตที่ยั่งยืน และสุดท้ายจะไม่หยุดเพียงแค่ในประเทศแต่จะเป็นหลักการและแนวปฏิบัติของโลก ซึ่งหากทำได้สำเร็จ ไทยก็คือผู้นำ" [15]

ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงนี้ ได้รับการเชิดชูสูงสุดจากองค์การสหประชาชาติ(UN) โดยนายโคฟี อันนันในฐานะเลขาธิการองค์การสหประชาชาติ ได้ทูลเกล้าฯ ถวายรางวัล The Human Development lifetimeAchievement Award แก่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว เมื่อวันที่ 26 พฤษภาคม 2549 และได้มีปาฐกถาถึงปรัชญา**เศรษฐกิจพอเพียง** ว่าเป็นปรัชญาที่มีประโยชน์ต่อประเทศไทยและนานาประเทศ[6] และสามารถเริ่มได้จากการสร้างภูมิคุ้มกันในตนเอง สู่หมู่บ้าน และสู่**เศรษฐกิจ**ในวงกว้างขึ้นในที่สุด นาย **Hakan Bjorkman** รักษาการผู้อำนวยการ UNDP ในประเทศไทยกล่าวเชิดชูปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง และ UNDP นั้นตระหนักถึงวิสัยทัศน์และแนวคิดในการพัฒนาของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวฯ[16] โดยที่องค์การสหประชาชาติได้สนับสนุนให้ประเทศต่างๆ ที่เป็นสมาชิก 166 ประเทศยึดเป็นแนวทางสู่การพัฒนาประเทศแบบยั่งยืน[7]

อย่างไรก็ตาม **ศ. ดร.เควิน ฮิววิสัน** อาจารย์ประจำมหาวิทยาลัยนอร์ธแคโรไลนา ที่แซพเพลฮิลล์ ได้วิจารณ์รายงานขององค์การสหประชาชาติโดยสำนักงานโครงการพัฒนาแห่งสหประชาชาติ (UNDP) ที่ยกย่องปรัชญา**เศรษฐกิจพอเพียง**[17]**ว่า** รายงานฉบับดังกล่าว ไม่ได้มีเนื้อหาสนับสนุนว่า เศรษฐกิจพอเพียง "ทางเลือกที่จำเป็นมากสำหรับโลกที่กำลังดำเนินไปในเส้นทางที่ไม่ยั่งยืนอยู่ในขณะนี้" (น. V . ในรายงาน UNDP) โดยเนื้อหาแทบทั้งหมดเป็นการเทิดพระเกียรติ และเป็นเพียงเครื่องมือในการโฆษณาชวนเชื่อภายในประเทศเท่านั้น (18) ส่วนHakan Bjorkman รักษาการผู้อำนวยการ " UNDP" ต้องการที่จะทำให้เกิดการอภิปรายพิจารณาเรื่องนี้ แต่การอภิปรายดังกล่าวนั้นเป็นไปไม่ได้ เพราะอาจสุ่มเสี่ยงต่อการหมิ่นพระบรมเดชานุภาพ ซึ่งมีโทษถึงจำคุก (10)

เมื่อปลายเดือนพฤษภาคม พ.ศ. 2549 นายโคฟี่ อันนัน เลขาธิการสหประชาชาติได้เข้าเฝ้าทูลเกล้าฯ ถวายรางวัล Human Development Lifetime Achievement Award หมายความว่าพระเจ้าอยู่หัวสละความสุขส่วนพระองค์ และทุ่มเทพระวรกาย ในการพัฒนาคนไทยในช่วง 60 ปี จนเป็นที่ประจักษ์ในความสำเร็จของพระราชกรณียกิจ พระบรมราโชวาท และเป็นแบบอย่างทั่วโลกได้ คำกราบบังคมทูลของนายโคฟี่ บ่งบอกให้เห็นเขาศึกษาเรื่องปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงอย่างละเอียด และรับปากว่าจะนำไปเผยแพร่ทั่วโลก รวมทั้งประมุขหรือผู้แทนของประเทศต่างๆ ที่ได้มาเข้าเฝ้า และขออัญเชิญไปใช้ในประเทศของเขา เพราะเห็นว่าเป็นแนวทางที่ดี

นอกจาก United Nation Development Program (UNDP) เป็นองค์กรหนึ่งภายใต้สหประชาชาติที่ดูแลเกี่ยวกับการพัฒนา ด้านหนึ่งที่เขาต้องดูแล คือการพัฒนาคน มีหน้าที่จัดทำรายงานประจำปี โดยในปีหน้าจะเตรียมจัดทำเรื่องการพัฒนาคนของโลก และคนในแต่ละประเทศ (Country report และ Global report) โดยในส่วนของประเทศไทยจะนำเรื่องปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงเป็นหลักในการรายงานและเผย

แพร่ ทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษเพื่อที่ประเทศอื่นจะได้รับประโยชน์จากของพระราชทานที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวพระราชทานให้คนไทยมากกว่า 30 ปี แล้ว จะเห็นได้ว่าขณะนี้ปรัชญาฯ นี้ ได้เผยแพร่โดยองค์กรระดับโลกแล้ว เราในฐานะพสกนิกรของพระองค์ท่านน่าจะภูมิใจหันมาศึกษาและนำไปปฏิบัติอย่างจริงจัง ก็จะบังเกิดผลดียิ่ง

□□□□

กิจกรรม

ให้นักศึกษาแบ่งกลุ่ม 5-10 คน วิเคราะห์/วิจารณ์ สถานการณ์ของประเทศไทย ว่าเกิดเศรษฐกิจตอกต่ำเพราะเหตุใด

ใบงานที่ 5

1. ให้ผู้เรียนเขียนคำขวัญเกี่ยวกับเศรษฐกิจพอเพียง

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

2. ให้ผู้เรียนประเมินสถานการณ์ของครอบครัวและวิเคราะห์ว่าจะนำปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้ได้อย่างไร

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

บทที่ 5 การประกอบอาชีพตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงเพื่อการสร้างรายได้อย่างมั่นคง มั่งคั่ง และยั่งยืน

สาระสำคัญ

การประกอบตามหลักเศรษฐกิจพอเพียงเพื่อการสร้างรายได้ อย่างมั่นคง มั่งคั่ง และยั่งยืน มุ่งเน้นให้ผู้เรียนมีการพิจารณาอย่างรอบด้าน มีความรอบคอบ และระมัดระวังในการวางแผนและการดำเนินงานทุกขั้นตอน เพื่อมิให้เกิดความเสียหายต่อการพัฒนา เป็นการประกอบอาชีพที่คำนึงถึงการมีรากฐานที่มั่นคงแข็งแรง ให้เจริญเติบโตอย่างมีลำดับขั้น สามารถยกระดับคุณภาพชีวิตทั้งทางกายภาพและทางจิตใจควบคู่กัน การประกอบอาชีพตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงจึงมิได้ขัดกับกระแสโลกาภิวัฒน์ ตรงกันข้ามกลับส่งเสริมให้กระแสโลกาภิวัฒน์ได้รับการยอมรับมากขึ้น ด้วยการเลือกรับการเปลี่ยนแปลงที่ส่งผลกระทบในแง่ดีต่อประเทศ ในขณะเดียวกันต้องสร้างภูมิคุ้มกันในตัวที่ดีต่อการเปลี่ยนแปลงในแง่ที่ไม่ดีและไม่อาจหลีกเลี่ยงได้ เพื่อจำกัดผลกระทบให้อยู่ในระดับไม่ก่อความเสียหายหรือไม่เป็นอันตรายร้ายแรงต่อประเทศ

ผลการเรียนรู้ที่คาดหวัง

ตระหนักในความสำคัญของการการประกอบอาชีพตามหลักของเศรษฐกิจพอเพียงเพื่อการสร้างรายได้ อย่างมั่นคง มั่งคั่ง และยั่งยืน พัฒนาประเทศภายใต้กระแสโลกาภิวัฒน์และเลือกแนวทางหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาประยุกต์ใช้ในการดำเนินชีวิตอย่างสมดุลและพร้อมรับต่อความเปลี่ยนแปลงของประเทศภายใต้กระแสโลกาภิวัฒน์

ขอบข่ายเนื้อหา

เรื่องที่ 1 แนวทางการประกอบอาชีพ

1.1 การเข้าสู่อาชีพ

1.2 การพัฒนาอาชีพ

เรื่องที่ 2 การสร้างงานอาชีพตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง 5 กลุ่มอาชีพใหม่

2.1 เกษตรกรรม

2.2 อุตสาหกรรม

2.3 พานิชยกรรม

2.4 ความคิดสร้างสรรค์

2.5 การอำนวยการและอาชีพเฉพาะทาง

เรื่องที่ 3 แนวทางการประกอบอาชีพให้ประสบความสำเร็จ

3.1 มีความรู้ คือ ต้องรอบรู้ รอบคอบ และระมัดระวัง

3.2 คุณธรรมที่ส่งเสริมการประกอบอาชีพประสบความสำเร็จคือ ความสำเร็จ สุจริต ขยัน อดทน แบ่งปัน

3.3 ข้อดีของการประกอบอาชีพอิสระ

3.4 ตัวอย่างองค์ประกอบที่สำคัญของโครงการประกอบอาชีพตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

3.5 ตัวอย่างการเลี้ยงปลาดุกในบ่อพาสติกตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

3.6 กรอบแนวคิดในการประกอบอาชีพเพื่อสร้างรายได้อย่างมั่นคง มั่งคั่งและยั่งยืน ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

เรื่องที่ 1 แนวทางการประกอบอาชีพ

อาชีพ หมายถึงชนิดของงานหรือกิจกรรมของบุคคลประกอบอยู่ เป็นงานที่ทำแล้วได้รับผลตอบแทนเป็นเงินหรือผลผลิต

อาชีพตามหลักของปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง คืองานที่บุคคลทำแล้วได้รับผลตอบแทนเป็นเงินผลผลิต โดยหยึดหลัก 5 ประการที่สำคัญในการดำเนินการ ได้แก่ ทางสายกลางในการดำเนินชีวิต

1. ทางสายกลางในการดำรงชีวิต
2. มีความสมดุลระหว่างคน ชุมชนและสิ่งแวดล้อม
3. มีความพอประมาณ พอเพียงในการผลิต การบริโภคและการบริการ
4. มีภูมิคุ้มกันในการดำเนินชีวิตและการประกอบอาชีพ
5. มีความเท่าทันสถานการณ์ชุมชน สังคม

แนวทาง กระบวนการประกอบอาชีพของผู้เรียนที่ไม่มีอาชีพต้องเข้าสู่อาชีพใหม่ และผู้ที่มีอาชีพอยู่แล้วต้องการพัฒนาอาชีพเดิม ผู้เรียนจะต้องเป็นนักริเริ่ม รอบรู้ คิดค้น พัฒนา ชอบความอิสระ มีความมุ่งมั่น มั่นใจ พร้อมที่จะเสี่ยง ทำงานหนัก ขยัน อดทน คิดกว้าง มองลึก มีความรู้เข้าใจในอาชีพที่ตนเองทำอย่างดี ยอมรับการเปลี่ยนแปลงอยู่เสมอ มีมนุษยสัมพันธ์ที่ดี ยิ้มแย้มแจ่มใส มีจิตบริการ ใช้ข้อมูลหลายด้าน ศึกษาสภาพแวดล้อม ปัจจัยที่จะทำให้การประกอบอาชีพประสบผลสำเร็จ

แนวทางการประกอบอาชีพ แบ่งออกได้ 2 แนวทางคือ

1. การเข้าสู่อาชีพใหม่
2. การพัฒนาอาชีพเดิม

ทั้ง 2 แนวทางนี้ การที่จะประกอบอาชีพได้ผลดีมีความต่อเนื่อง มีโอกาสประสบความสำเร็จตามวัตถุประสงค์ต้องพิจารณาสิ่งต่อไปนี้

1. พิจารณาศักยภาพหลักชุมชน 5 ด้าน ประกอบการตัดสินใจ ได้แก่

1.1. ศักยภาพของทรัพยากรธรรมชาติในชุมชน เช่น ชุมชนที่อยู่อาศัยและประกอบอาชีพด้านเกษตรกรรม มีวัตถุดิบ หรือผลผลิตทางการเกษตรต่างๆที่มีราคาถูกเหมาะสมที่จะแปรรูปเป็นสินค้าได้ ผู้เรียนย่อมสามารถลดปัญหาการขนส่ง ลดปัญหาการขาดแคลนวัตถุดิบด้านการแปรรูปก็ควรได้รับการพิจารณาเลือกเป็นอาชีพหลังจากผู้เรียนสำเร็จการศึกษา

1.2. ศักยภาพของภูมิอากาศ สภาพของภูมิอากาศเป็นสำคัญอย่างหนึ่งที่ต้องพิจารณาให้เหมาะสมสอดคล้องกับการประกอบอาชีพ เช่นสภาพในชุมชนของเรามีอากาศหนาวเย็น เราต้องพิจารณาการประกอบอาชีพที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว การทำของที่ระลึก การปลูกพืชผัก ผลไม้ ไม้ดอก ไม้ประดับเมืองหนาว เป็นต้น

1.3. ศักยภาพของภูมิประเทศ ถ้าภูมิประเทศเป็นชายทะเล น้ำตก ภูเขาซึ่งเหมาะกับอาชีพการท่องเที่ยว อาชีพต่างๆที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวก็ควรได้รับการพิจารณาเป็นอันดับแรก

1.4. ศักยภาพด้านทำเลที่ตั้ง ที่ตั้งของบ้านพักอาศัยหรือประกอบอาชีพเป็นทำเลที่เหมาะสมกับการทำการค้าหรืออุตสาหกรรมในครอบครัว ต้องพิจารณาให้ถูกต้อง

1.5. ศักยภาพด้านศิลปะ วัฒนธรรม ประเพณี ให้พิจารณาว่า ขนบธรรมเนียม ประเพณี ศิลปวัฒนธรรม ของชุมชนจะสามารถส่งเสริมการประกอบอาชีพได้อย่างไรบ้าง

ศักยภาพหลักของชุมชนทั้ง 5 ด้านนี้ ถือเป็นต้นทุนที่สำคัญ ซึ่งผู้ประกอบอาชีพ ไม่จำเป็นต้องใช้เงินซื้อหามาเป็นสิ่งที่เรามีอยู่แล้ว จึงมีความจำเป็นที่ผู้ศึกษาจะต้องนำต้นทุนดังกล่าวมาใช้ให้เกิดประโยชน์สูงสุดในการประกอบอาชีพ อย่างไรก็ดียังต้องพิจารณาองค์ประกอบอื่นอีก

2. การนำกระบวนการ “คิดเป็น” มาใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลความพร้อม ก่อนตัดสินใจประกอบอาชีพ 3 ด้านดังนี้

2.1. การวิเคราะห์ตนเอง

การวิเคราะห์ตนเองด้านความคิด ความชอบ ในด้านที่จะเข้าสู่อาชีพ เพราะถ้าเราประกอบอาชีพที่เราชอบ มีใจรัก จะทำให้เรามีความสุข อยากทำและทำได้ดี

2.2. วิเคราะห์สภาพแวดล้อมของครอบครัว ชุมชน วิถีชีวิต ทรัพยากรในท้องถิ่น ทำเลที่ตั้ง เช่น ถ้าเราสนใจจะเลี้ยงปลาดุกเพื่อการจำหน่าย เราต้องดูสมาชิกในครอบครัวของเราเห็นด้วยสนับสนุนหรือไม่ มีพื้นที่พอจะทำบ่อเลี้ยงปลาดุกหรือไม่ ใกล้แหล่งจัดซื้อ จัดหาพันธุ์ปลาดุกมาเลี้ยง ถ้าเลี้ยงปลาดุกแล้ว สามารถนำไปจำหน่ายในชุมชน ชุมชนใกล้เคียง ผู้คนในท้องถิ่นนิยมบริโภคหรือไม่ ปลาดุกสามารถนำไปประกอบอาหารได้หลายรูปแบบเช่น นำไปย่าง นำไปทำลาบ นำไปแกง นำไปทำเป็นผลิตภัณฑ์พวกน้ำพริก พร้อมทั้งพิจารณาเงินทุนในการเลี้ยงปลาดุกด้วย

2.3. วิเคราะห์ความรู้ทางวิชาการ

คือความรู้ด้านการเลี้ยง การดูแลรักษา การจำหน่าย การแปรรูปเพื่อเพิ่มมูลค่า การฝึกอบรมทักษะที่จำเป็นต้องฝึกเพิ่มเติม เช่น การขยายพันธุ์ปลาดุกเพื่อการจำหน่าย การแปรรูปเพิ่มมูลค่าผลผลิต ช่องทางการตลาด การส่งเสริมการขาย การจดบันทึก การขาย การวิเคราะห์รายรับ-รายจ่าย

ข้อควรคำนึงในการตัดสินใจประกอบอาชีพ

การตัดสินใจที่จะประกอบอาชีพอะไรก็ตาม จะต้องมีสิ่งที่จะต้องคิดหลายด้านทั้งต้องดูข้อมูล มีความรู้ มีทุน แรงงาน สถานที่ มีกลวิธีการขายและคุณธรรมในการประกอบอาชีพด้วย ข้อควรคำนึงในการตัดสินใจประกอบอาชีพมี ดังนี้

1. การตัดสินใจประกอบอาชีพโดยใช้ข้อมูลอย่างเหมาะสม

ในการประกอบอาชีพ ผู้เรียนต้องใช้ข้อมูลหลายๆ ด้าน มาเพื่อการตัดสินใจ ข้อมูลที่สำคัญคือ ต้องรู้จักตนเองว่ามีความชอบหรือไม่ รู้จักสภาพแวดล้อมว่าเหมาะสมกับการประกอบอาชีพนั้น ๆ หรือไม่และข้อมูลที่สำคัญคือความรู้ทางวิชาการ

2. มีความรู้วิชาชีพนั้นๆ

การประกอบอาชีพอะไรก็ต้องมีความรู้ในวิชาชีพนั้นๆ เพราะมีความรู้ในวิชานั้นๆ อย่างดีจะทำให้สามารถปรับปรุงพัฒนาอาชีพนั้น ๆ ได้ดียิ่งขึ้น

3. มีทุน แรงงาน และสถานที่

ทุน แรงงาน สถานที่ เป็นองค์ประกอบสำคัญในการประกอบอาชีพทำให้เกิดความมั่นใจในการประกอบอาชีพเป็นไปอย่างราบรื่น

4. มีวิธีการปฏิบัติงานและจัดการอาชีพ

ขั้นตอน กระบวนการ การจัดการที่เหมาะสม มีประสิทธิภาพ ทำให้งานประสบความสำเร็จ ลดต้นทุนการผลิต มีผลผลิตได้มาตรฐานตามที่ตั้งเป้าหมายไว้

5. มีกลวิธีการขาย การตลาด

กลวิธีการขาย การตลาดที่สามารถตอบสนองความต้องการ ความพึงพอใจของลูกค้า ย่อมทำให้ยอดขายเป็นไปตามเป้าหมาย

6. มีการจัดการการเงินให้มีเงินสดหมุนเวียนสามารถประกอบอาชีพไปได้อย่างต่อเนื่องไม่ขัดข้อง

7. การจัดทำบัญชีรายรับ – รายจ่ายเพื่อให้ทราบผลการประกอบการ

8. มีมนุษย์สัมพันธ์และมีจิตบริการ การมีมนุษย์สัมพันธ์ที่ดีกับลูกค้า มีความเป็นกันเอง โดยเฉพาะการใช้คำพูดที่เหมาะสมเพื่อสร้างความพึงพอใจให้กับลูกค้า ไปพร้อมกับการมีจิตบริการให้ลูกค้าด้วยความจริงใจต้องการเห็นลูกค้ามีความสุขในการบริโภคสินค้า

9. มีคุณธรรมในการประกอบอาชีพ

ผู้ผลิตและผู้ขายมีความซื่อสัตย์ต่อลูกค้าใช้วัตถุดิบที่มีคุณภาพ ไม่ใช้สารเคมีที่มีพิษในผลิตภัณฑ์ ซึ่งส่งผลต่อสุขภาพ สิ่งแวดล้อม และการดำเนินชีวิตของลูกค้า

เรื่องที่ 2. การสร้างงานอาชีพตามหลักปรัชญาเศรษกิจพอเพียง 5 กลุ่มอาชีพใหม่

การสร้างงานอาชีพตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ได้แบ่งกลุ่มอาชีพ 5 กลุ่มอาชีพใหม่ คือ **1. เกษตรกรรม 2. อุตสาหกรรม (ในครอบครัว) 3. พาณิชยกรรม. 4. ด้านความคิดสร้างสรรค์การ 5. อำนวยการและอาชีพเฉพาะทาง** โดยจะวิเคราะห์แบ่งกลุ่ม 5 กลุ่มอาชีพใหม่เป็นด้านการผลิตกับด้านการบริการดังนี้

กลุ่มอาชีพ	ด้านการผลิต	ด้านการบริการ
1. เกษตรกรรม	1. แปรรูปผลผลิต - อาหารหลัก - อาหารว่าง - ขนม - เครื่องดื่ม (น้ำตะไคร้ กระเจี๊ยบ	* พืช ต้นไม้ ตัวอย่างการตบแต่งต้นไม้ การจัดดอกไม้ประดับในงานมงคล งานศพ การดูแลต้นไม้ การจัดสวน

กลุ่มอาชีพ	ด้านการผลิต	ด้านการบริการ
	ใบเตย ขิง สัปปะรด เสาวรส ฯลฯ) 2. เพาะเห็ด (แปรรูป) 3. เพาะพันธุ์ไม้ 4.การเลี้ยงไก่ไข่ 5. ขยายพันธุ์พืช 6. ปลูกสมุนไพร	* สัตว์ เช่น เลี้ยงสุนัข การดูแลตัดขน
2. อุตสาหกรรม (ในครอบครัว)	1. ไม้นวดเท้า ไม้กดเท้า 2. ผลิตภัณฑ์จากกะลามะพร้าว 3. ผลิตเครื่องประดับทำมือ 4. ผลิตสินค้าจากวัสดุเหลือใช้ 5. รองเท้าแตะ เครื่องใช้ ประดับตบแต่ง 6. ตะกร้าจะกราบหมาก 7. เก้าอี้ทางมะพร้าว	* บรรจุสินค้า * ส่งสินค้าตามบ้าน ร้าน โดยใช้มอเตอร์ไซต์ * ประกอบสินค้า/ผลิตภัณฑ์ เช่น ประกอบช่อดอกไม้
3. พาณิชยกรรม	1. น้ำเต้าหู้กับ ปาท่องโก๋ 2. เครื่องดื่ม น้ำเต้าหู้ กาแฟ 3. ผลิตปุ๋ยชีวภาพ น้ำหมัก	* การขายตรง * การขายปลีก * การขายส่ง
4. ด้านความคิดสร้างสรรค์	1. ออกแบบบรรจุภัณฑ์ (ผ้า กระดาษ พลาสติค ฯลฯ) 2. ออกแบบเครื่องใช้ต่างๆ (ด้วยวัสดุเหลือใช้) 3. ออกแบบเฟอร์นิเจอร์ 4. ดนตรีพื้นบ้าน (โปงลาง อังกระลุง) 5. การออกแบบเครื่องประดับ	* บริการผูกผ้าตบแต่งงานพิธีต่างๆ * ลำตัด หมอรำ * ร้องเพลงพื้นบ้าน * เป่าขุ่ย
5. การอำนวยการและอาชีพเฉพาะทาง	การแพทย์ทางเลือก (การนวดแผนไทย ผ่อนคลาย บำบัด รักษา)	* หัวหน้างาน * Organizer รับจัดงานวันเกิด ฉลองงานแต่ง * รับตบแต่งสถานที่

เรื่องที่ 3 แนวทางการประกอบอาชีพให้ประสบผลสำเร็จ

3.1 มีความรู้คือ ต้องรอบรู้ รอบคอบและระมัดระวัง

ความรอบรู้ มีความหมายมากกว่าคำว่า ความรู้คือนอกจากจะอาศัยความรู้ในเชิงลึกเกี่ยวกับงานที่จะทำแล้ว ยังจำเป็นต้องมีความรู้ในเชิงกว้าง ได้แก่ความรู้ ความเข้าใจในข้อเท็จจริงเกี่ยวกับสภาวแวดล้อมและสถานการณ์ที่เกี่ยวพันธ์กับงานที่จะทำทั้งหมด

ความรอบคอบ คือ การทำงานอย่างมีสติ ใช้เวลาคิดวิเคราะห์ ข้อมูลรอบด้าน ก่อนลงมือทำ ซึ่งจะลดความผิดพลาด ข้อบกพร่องต่าง ๆ ทำให้งานสำเร็จได้อย่างมีประสิทธิภาพ ใช้ต้นทุนต่ำ

ระมัดะวัง คือ ความไม่ประมาท ให้ความเอาใจใส่ในการทำงานอย่างต่อเนื่องจนงานสำเร็จ ไม่เกิดความเสียหายต่อชีวิตและทรัพย์สิน หรืออุบัติเหตุอันไม่ควรเกิดขึ้น

3.2 คุณธรรมที่ส่งเสริมการประกอบอาชีพให้ประสบความสำเร็จ คือ ความซื่อสัตย์ สุจริต ขยัน อดทน แบ่งปันการประกอบอาชีพต้องสัมพันธ์เกี่ยวข้องกับบุคคล สังคมและสิ่งแวดล้อมอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ เพื่อให้การประกอบอาชีพประสบผลสำเร็จตามเป้าหมาย ได้รับการสนับสนุนจากผู้เกี่ยวข้อง ผู้ร่วมงาน และลูกค้า ผู้ประกอบอาชีพต้องมีคุณธรรม ซื่อสัตย์ สุจริต ขยัน อดทน แบ่งปัน

ความขยัน อดทน คือ ความตั้งใจเพียรพยายามทำหน้าที่การงาน การประกอบอาชีพอย่างต่อเนื่อง สม่ำเสมอ ความขยันต้องปฏิบัติควบคู่กับการใช้สติปัญญา แก้ปัญหาจนงานเกิดผลสำเร็จผู้ที่มีความขยัน คือผู้ที่ตั้งใจประกอบอาชีพอย่างจริงจังต่อเนื่อง ในเรื่องที่ถูกที่ควร มีความพยายามเป็นคนสู้งาน ไม่ท้อถอย กล้าเผชิญอุปสรรค รักงานที่ทำ ตั้งใจทำหน้าที่อย่างจริงจัง

ซื่อสัตย์ คือการประพฤติตรง ไม่เอนเอียง จริงใจไม่มีเลห์เหลี่ยมผู้ที่มีความซื่อสัตย์ คือผู้ที่ประกอบอาชีพตรงไปตรงมา ไม่คดโกง ไม่เอาเปรียบผู้บริโภค ไม่ใช้วัตถุที่เป็นอันตราย และคำนึงถึงผลกระทบกับสภาพแวดล้อม

ความอดทน คือ การรักษาสภาวะปกติของตนไว้จะกระทบกระทั่งปัญหาอุปสรรคใด ผู้มีความอดทน ในการประกอบอาชีพ นอกจากจะอาศัยปัญญาแล้ว ล้วนต้องอาศัย ขันติ หรือความอดทนในการต่อสู้แก้ไขปัญหาต่างๆ ให้งานอาชีพบรรลุความสำเร็จด้วยกันทั้งสิ้น

การแบ่งปัน / การให้ คือการแบ่งปันสิ่งที่เรามี หรือสิ่งที่สามารถให้แก่ผู้อื่นได้และเป็นประโยชน์แก่ผู้ที่รับ การให้ผู้อื่นที่บริสุทธิใจไม่หวังสิ่งตอบแทนจะทำให้ผู้ให้ได้รับความสุขที่เป็นความทรงจำที่ยาวนาน

การประกอบอาชีพโดยขยัน อดทน ซื่อสัตย์ รู้จักการแบ่งปันหรือให้สิ่งต่าง ๆ ที่สามารถให้ได้แก่ลูกค้าและชุมชนของเราย่อมได้รับการตอบสนองจากลูกค้าในด้านความเชื่อถือ

3.3 ข้อดีของการประกอบอาชีพอิสระ

1. จัดตั้งง่ายประกอบอาชีพได้รวดเร็ว
2. มีค่าใช้จ่ายและต้นทุนต่ำ
3. มีความใกล้ชิดกับลูกค้า สื่อสารได้ทันที โฆษณาปากต่อปาก
4. มีความคล่องตัวสูง ปรับเปลี่ยน ปรับปรุงได้รวดเร็ว
5. สามารถขอรับการสนับสนุนด้านการเงินจากองค์กรท้องถิ่นได้และ
6. มีแหล่งเงินทุนกู้เพื่อขยายกิจการได้ง่าย เช่น ธนาคารออมสิน ธนาคาร ธกส . และสถาบันการเงินในหมู่บ้าน

3.4 ตัวอย่างองค์ประกอบที่สำคัญของโครงการการประกอบอาชีพตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

องค์ประกอบที่สำคัญของการประกอบอาชีพ……..

1. ศักยภาพของผู้เรียน / ผู้ประกอบอาชีพ

   ความพร้อมเรื่อง

   ☐ เงินทุน……

   ☐ ทำเล……

   ☐ ที่ตั้ง……

   ☐ ความรู้ด้านงานอาชีพ……...

2. การตลาด

☐ ภาพรวมอาชีพ……...

☐ สภาพการบริโภคในชุมชน……

☐ แนวโน้ม พฤติกรรมของผู้บริโภค…….

☐ ส่วนแบ่งการตลาด……

☐ กลุ่มลูกค้าเป้าหมาย ได้แก่…….

3. ด้านผลิตภัณฑ์ (ต้องผลิตให้สินค้ามีคุณภาพ ปริมาณ ความปลอดภัย ได้มาตรฐาน)

☐ คิดค้นสูตรใหม่……..……..……

☐ สินค้าหลากหลาย……...……..……

☐ การสร้างตราสินค้า(brant) ……....

4. ด้านสถานที่

☐ การจัด ตบแต่งร้าน……...….

☐ การจัด หาวัสดุ อุปกรณ์……..……

5. ช่องทางการจัดจำหน่าย

☐ ร้านค้า……..……..……

☐ Supermarket……..……

☐ Delivery……..……

6. การกำหนดราคาขาย

☐ ราคาขายปลีก……..

☐ ราคาขายส่ง…….

7. การส่งเสริมการขาย

การประชาสัมพันธ์ ☐ แผ่นพับ ☐ แผ่นปลิว ☐ ป้าย ☐ โปรโมชั่น

8. การผลิต

การใช้แรงงาน ☐ การใช้แรงงานตนเอง ☐ การใช้แรงงานตนเองและครอบครัว

☐ การใช้แรงงานในชุมชน ☐ การใช้แรงตนเองสมาชิกกลุ่ม

การใช้วัตถุดิบ ☐ มีอยู่ในครอบครัวตนเอง ☐ มีอยู่ในชุมชน

9. การจัดการสินค้า

☐ การเก็บรักษา……..……

☐ การจัดส่ง การกระจาย ……

10. โครงสร้างองค์กร

☐ มอบหมายผู้รับผิดชอบชัดเจน

☐ เราทำเองทุกขั้นตอน

11. การลงทุน

☐ พื้นที่ ตรม……..……

☐ ดูแลธุรกิจค่าใช้จ่าย/งบประมาณการลงทุน……..……..…….

ลำดับ	รายการ	จำนวนเงิน (บาท/สตางค์)

งบประมาณค่าใช้จ่ายต่อ 1 เดือน

ลำดับ	รายการ	จำนวนเงิน (บาท/สตางค์)

12. ระยะเวลาคืนทุน

☐ 1 เดือน ☐ 2 เดือน ☐ 3 เดือน ☐ 4 เดือน ☐ 5 เดือน ☐ 6 เดือน

13. เงื่อนไขและข้อจำกัดที่สำคัญ

☐ ปัจจัยที่ส่งผลให้ประสบความสำเร็จ

☐ การไม่ละเลย กำกับ ดูแลธุรกิจ

☐ ทำเล ที่ตั้ง การจัดตบแต่งร้าน

☐ การผลิตทุกขั้นตอนได้มาตรฐานและปลอดภัย

☐ พัฒนาสินค้าและบริการต่อเนื่อง

☐ อื่นๆ .....

☐ ข้อควรระวังที่ส่งผลให้เกิดความล้มเหลว.....

…….

…….

3.5 กรณีตัวอย่างวิธีการเลี้ยงปลาในบ่อพลาสติกตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

การเลี้ยงปลาในบ่อพลาสติกเป็นการเริ่มต้นการเลี้ยงปลาอีกวิธีหนึ่งที่ใช้ต้นทุนต่ำ ใช้พื้นที่ไม่มาก สามารถใช้แรงงานในครัวเรือนในการขุดบ่อและดูแล ซึ่งมีขั้นตอนดังนี้

1. การเตรียมบ่อเลี้ยงปลา

1.1 การเลือกสถานที่ขุดบ่อเลี้ยงปลา ควรเลือกพื้นที่โล่งไม่มีต้นไม้ใหญ่คลุมเนื่องจากใบไม้ที่หล่นใส่บ่อจะส่งผลต่อคุณภาพของน้ำที่ใช้เลี้ยงปลา หรืออาจใช้ตาข่ายขึงเหนือบ่อปลา เพื่อกันไม่ให้ใบไม้หล่นลงบ่อปลาก็ได้

1.2 การขุดบ่อ เมื่อเลือกพื้นที่ได้แล้วขุดบ่อขนาดกว้าง 2 เมตร ยาว 4 เมตร ความลึกไม่เกิน 1 เมตร

1.3 การปูพลาสติก เมื่อขุดบ่อได้ขนาดที่ต้องการแล้ว ต่อไปเป็นขั้นตอนของการปูพลาสติก ก่อนปูพลาสติกต้องตรวจสอบก้นบ่อก่อนว่ามีเศษวัสดุ รากไม้หรือไม่ ถ้ามีต้องเก็บออก และหากระสอบปุ๋ย ปูพื้นบ่อก่อนปูพลาสติกเพื่อกันไม่ให้เศษวัสดุเหล่านั้นแทงพลาสติก ชายของพลาสติกทั้ง 4 ด้าน เก็บพันไว้ที่ขอบบ่อ ตกแต่งขอบบ่อให้สวยงาม ปลูกพืชผัก สวนครัว

1.4 การปรับสภาพน้ำ เตรียมหัวเชื้อ EM 1 ลิตร มูลวัว 1 บุ้งกี๋ และดินเหนียว 1 บุ้งกี๋ ผสมกันและใส่ไว้ที่ก้นบ่อใส่น้ำให้เต็มบ่อ ทิ้งไว้ 7-10 วัน ช่วงนี้สามารถปลูกผักบุ้ง ผักกระเฉด พื้นที่ 1 ใน 3 ของบ่อสังเกตดู ถ้าผักที่ปลูกในน้ำทอดยอด หมายถึง ภาพน้ำอมพร้อมที่จะปล่อยลูกปลา

2. การปล่อยลูกปลาและการให้อาหาร

2.1 ปลาดุกขนาด 1 เซนติเมตร จะปล่อย 200 - 300 ตัวต่อ 1 บ่อ ราคาตัวละประมาณ 75 สตางค์

2.2 อาหารและการให้อาหาร สำหรับอาหารเป็นอาหารสำหรับปลาดุกเล็กใช้เลี้ยงตลอด 2 เดือนครึ่ง ถึง 3 เดือน แล้วจึงเปลี่ยนอาหารให้ปลาดุกขนาดกลางและอาหารปลาดุกใหม่โดยให้อาหารวันละ 2 ครั้ง เช้า - เย็น ปริมาณอาหารให้อาหารครั้งละ 1 กิโลกรัมต่อ 1 บ่อ

3. การถ่ายเทน้ำขณะเลี้ยงปลา

การเลี้ยงปลาในบ่อพลาสติก ไม่ต้องถ่ายเทน้ำทิ้ง แต่ให้สังเกตน้ำในบ่อ ถ้าน้ำขุ่นมากให้นำน้ำในบ่อรดต้นไม้ พืชผักสวนครัวขอบบ่อ และบริเวณใกล้เคียง และเติมน้ำให้ได้ระดับเดิมและหากน้ำมีกลิ่นเหม็น ให้เติมหัวเชื้อ EM 1 ลิตร เพื่อปรับสภาพน้ำ

4. การจับปลาและผลผลิต

เมื่อเลี้ยงปลาไปได้ ประมาณ 4 เดือนเศษ ปลาดุกมีขนาด 6 ตัวต่อ 1 กิโลกรัมในการจับปลาถ้าทยอยจับเพื่อบริโภคจะใช้การตกปลา เพราะถ้าใช้วิธีการตักปลาในบ่อ ปลาที่เหลือจะไม่กินอาหาร ใน 1 บ่อจะได้ปลาดุก 80 กิโลกรัม ราคาจำหน่ายกิโลกรัมละ 40 บาท (ราคาขึ้นลงตามราคาตลาด)

5. ตลาดและผลตอบแทน

การเลี้ยงปลาในบ่อพลาสติก เป็นการเลี้ยงปลาแบบครบวงจรตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียง โดยขอบบ่อจะปลูกพืชผักสวนครัว ใช้น้ำจากบ่อปลารดพืชผัก พืชผักที่เหลือจากการบริโภคสามารถจำหน่ายได้ เช่นเดียวกับปลาในบ่อที่ใช้บริโภคในครัวเรือน เหลือจากการบริโภคในครัวเรือนสามารถจำหน่ายในชุมชนได้

6. ต้นทุนการผลิต (ราคาขึ้นลงตามราคาตลาด)

การเลี้ยงปลา 1 บ่อ มีการลงทุน ดังนี้

1. ค่าพลาสติก 500 บาท
2. ค่าตาข่ายกั้นขอบบ่อ 100 บาท
3. ค่าอาหารปลา 2 กระสอบ ๆ ละ 400 บาท เป็นเงิน 800 บาท
4. ค่าลูกปลาดุก 200 บาท

รวม 1,600 บาท

7. ตัวอย่างการทำอาหารปลาดุก

ส่วนผสม

1. รำละเอียด 2 กระสอบปุ๋ย
2. กากมะพร้าว 1 กระสอบปุ๋ย
3. ปลาป่น 6 กิโลกรัม
4. กากถั่วเหลือง 6 กิโลกรัม
5. จุลินทรีย์ EM 1 ลิตร
6. กากน้ำตาล 1 กิโลกรัม
7. น้ำมันพืช 1 – 2 ลิตร

วิธีทำ

1. นำส่วนผสมข้อ 1 จำนวน 1 กระสอบ ข้อ 2,3,4 คลุกให้เข้ากัน
2. นำส่วนผสม ข้อ 5 ,6 ผสมน้ำ 20 ลิตร เพื่อคลุกเคล้าส่วนผสม ข้อ 1 หมักไว้ 12 ชั่วโมง
3. นำส่วนผสมที่หมักไว้ในข้อ 1,2 ผสมกับรำละเอียด 1 กระสอบและน้ำมันพืช 1 – 2 ลิตร คลุกเคล้านำเข้าเครื่องอัดเม็ดผึ่งแดด 2 วัน เก็บไว้ใช้ได้ 2 เดือน

เกร็ดความรู้

1. การซื้อพันธุ์ปลาก่อนการเคลื่อนย้ายให้ปลาอดอาหาร 1 – 2 วัน เพื่อป้องกันปลาดิ้นและทำให้ปลาไส้ขาดเวลาเลี้ยงปลาจะไม่โต

2. การเคลื่อนย้ายปลาให้เตรียม น้ำมันพืช 30 ซีซี : เกลือ 1 ช้อนโต๊ะ คนให้เข้ากันตักใส่ในถุงหรือที่มีพันธุ์ปลา อยู่ประมาณ 1 ช้อนชา เพื่อป้องกันปลาบาดเจ็บ

3. การป้องกันปลาหนีจากบ่อเวลาฝนตก ใช้วิธีหากมีฝนตกให้หว่านอาหารให้ปลากิน สัก 2 – 3 ครั้ง เพื่อหลอกว่าเวลาฝนตกจะได้กินอาหารแล้วปลาจะไม่หนี

4 การเปลี่ยนถ่ายน้ำให้ดูดน้ำออก 1 ส่วน ใน 3 ส่วน และนำน้ำที่ใส่ใหม่ให้ทำเป็นละอองฝอยโดยใช้สายยางเพื่อเพิ่มอ๊อกซิเจนให้แก่ปลา

5. การจับปลาเพื่อบริโภค โดยใช้วิธีใช้สายยางฉีดน้ำเหมือนกับฝนตกปลาจะเล่นน้ำจากนั้นใช้สวิงตักปลา ที่เล่นน้ำทันที ปลาจะไม่รู้สึกถึงอันตรายและจะกินอาหารต่อและไม่หนี

ข้อดีของการเลี้ยงปลาดุกในบ่อพลาสติก

1. ใช้พื้นที่เลี้ยงน้อย สามารถเลี้ยงได้ทุกที่
2. การสร้างบ่อเลี้ยงได้ง่าย
3. ระยะเวลาเลี้ยงสั้น
4. เลี้ยงง่าย อดทนต่อสภาพน้ำได้ดี
5. บริโภคเองในครัวเรือน และมีเหลือจำหน่าย

การเลือกสถานที่สร้างบ่อ

1. อยู่ใกล้บ้าน
2. อยู่ที่ร่มหรือมีหลังคา
3. สามารถเปลี่ยนถ่ายน้ำได้สะดวก

3.6 กรอบแนวคิดในการประกอบอาชีพเพื่อสร้างรายได้อย่างมั่นคง มั่งคั่ง และยั่งยืน ตามหลักของปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

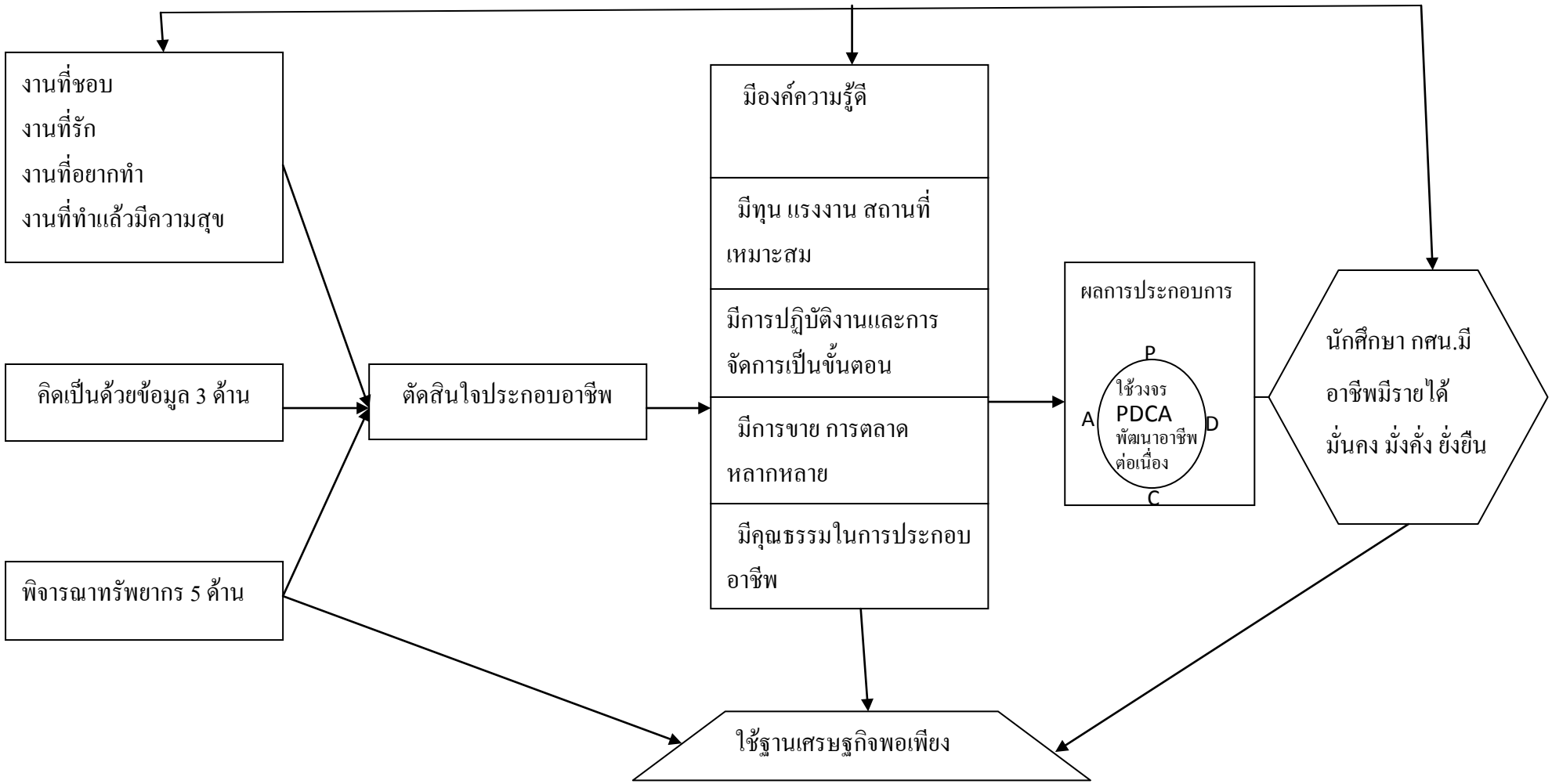

กิจกรรมการเรียนรู้

ให้ผู้เรียนวางแผนแนวทางการประกอบอาชีพของตนเอง ทั้งผู้ที่ต้องการเข้าสู่อาชีพใหม่และพัฒนาอาชีพโดยมีขั้นตอนดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 ให้แบ่งกลุ่มผู้เรียนออกเป็นกลุ่มละ 5 – 7 คน แต่ละกลุ่มให้เลือก หัวหน้ากลุ่ม 1 คน และเลขากลุ่ม 1 คน ร่วมระดมพลังสมองแลกเปลี่ยนเรียนรู้ตามหัวข้อดังต่อไปนี้

1. การประกอบอาชีพตามแนวของหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง
2. อาชีพที่เชื่อมั่นว่าสามารถทำได้ในชุมชนของเรา
3. ร่วมกันร่างรายละเอียด สิ่งที่ต้องใช้ สิ่งที่ต้องทำในการประกอบอาชีพนั้น ๆ (ทำ 1- 2 อาชีพ)

ทั้งนี้ให้ประธานเป็นผู้ดำเนินการ เลขากลุ่มจดบันทึกสรุปสาระสำคัญเพื่อนำเสนอ

ขั้นตอนที่ 2 ให้ทุกกลุ่มร่วมกันคัดเลือกอาชีพจากกิจกรรมที่ 1 ตามที่กลุ่มตกลงร่วมทั้งอาชีพที่สามารถทำเป็นรายบุคคล และเป็นกลุ่ม นำมาเขียนเป็นโครงการประกอบอาชีพที่สามารถนำไปปฏิบัติได้จริง

ขั้นตอนที่ 3 ให้ผู้เรียนแต่ละคน แต่ละกลุ่ม นำโครงการประกอบอาชีพที่นำเสนอ (ตรวจสอบความสมบูรณ์) ไปประกอบอาชีพ โดยมีการร่วมระดมทุน จัดหาทุน การแบ่งงานกันทำ การลงมติร่วมกันตัดสินใจ ระยะเวลาดำเนินการถายใน 1 ภาคเรียนแล้วสรุปผลการประกอบอาชีพเสนอครู กศน.

บรรณานุกรม

คณะอนุกรรมการขับเคลื่อนเศรษฐกิจพอเพียง. เศรษฐกิจพอเพียงคืออะไร. กรุงเทพฯ : สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2550.

คณะอนุกรรมการขับเคลื่อนเศรษฐกิจพอเพียง. การสร้างขบวนการขับเคลื่อนเศรษฐกิจพอเพียง. (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ : สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2548.

สำนักบริหารงานการศึกษานอกโรงเรียน.สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ. **แนวทางการจัดการศึกษานอกโรงเรียน ตามแนวเศรษฐกิจพอเพียงชุมชน โดยกระบวนการการศึกษานอกโรงเรียน.** กรุงเทพฯ : ห้างหุ้นส่วนจำกัด โรงพิมพ์อักษรไทย (นสพ. ฟ้าเมืองไทย).2550.

ศูนย์การศึกษานอกโรงเรียนภาคกลาง.สำนักบริหารงานการศึกษานอกโรงเรียน. สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ.กระทรวงศึกษาธิการ.**หลักสูตรเศรษฐกิจพอเพียงสำหรับเกษตรกร.** ศูนย์การศึกษานอกโรงเรียนภาคกลาง. 2549. (เอกสารอัดสำเนา)

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. คณะอนุกรรมการขับเคลื่อนเศรษฐกิจพอเพียง. **นานาคำถามเกี่ยวกับปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง.** 2548.

สำนักงานคณะกรรมการพิเศษเพื่อประสานงานโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ. เศรษฐกิจพอเพียง.2547.

จตุพร สุขอินทร์ และมังกโรทัย. “สร้างชีวิตใหม่อย่างพอเพียงด้วยบัญชีครัวเรือน” เดลินิวส์ หน้า 30 ฉบับวันจันทร์ที่ 20 เมษายน พ.ศ. 2522

จินตนา กิจมี. “เกษตรพอเพียง แห่งบ้านป่าไผ่”.มติชน หน้า 10 ฉบับวันเสาร์ที่ 28 มีนาคม พ.ศ. 2552.

ผกาพันธ์ วัฒนปาณี. “การจัดกระบวนการเรียนรู้ การจัดสภาพแวดล้อมเพื่อส่งเสริมการดำเนินชีวิตตามหลักเศรษฐกิจในครัวเรือน” เอกสารอัดสำเนา,๒๕๕๓

เอกรินทร์ สี่มหาศาล และคณะ, คุณธรรมนำความรู้สู่..... เศรษฐกิจพอเพียง ป.6 กรุงเทพฯ
: บริษัท อักษรเจริญทัศน์ อาท จำกัด. มปพ.

หลักสูตรการศึกษานอกระบบระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551
รายชื่อผู้เข้าร่วมประชุมปฏิบัติการพัฒนาหนังสือเรียนวิชาเศรษฐกิจพอเพียง

ครั้งที่ 1 ระหว่างวันที่ 10 – 13 กุมภาพันธ์ 2552 ณ บ้านทะเลสีครีม รีสอร์ท จังหวัดสมุทรสงคราม

1. นายศรายุทธ์ บูรณ์เจริ ผอ. กศน. อำเภอจอมพระ จังหวัดสุรินทร์
2. นายจำนง หนูนิล สำนักงาน กศน. อำเภอเมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช

ครั้งที่ 2 ระหว่างวันที่ 29 มิถุนายน 2552 – วันที่ 3 กรกฎาคม 2552 ณ โรงแรมแกรนด์ เดอวิลล์ กทม.
นางพัฒน์สุดา สอนซื่อ กลุ่มพัฒนาการศึกษานอกโรงเรียน

รายชื่อผู้เข้าร่วมประชุมบรรณาธิการหนังสือเรียนวิชาเศรษฐกิจพอเพียง

ครั้งที่ 1 ระหว่างวันที่ 7 – 10 กันยายน 2552 ณ โรงแรมอู่ทองอินน์ จังหวัดพระนครศรีอยุธยา
นางพัฒน์สุดา สอนซื่อ กลุ่มพัฒนาการศึกษานอกโรงเรียน

ครั้งที่ 2 ระหว่างวันที่ 12 – 15 มกราคม 2553 ณ โรงแรมอู่ทองอินท์ จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

1. นางพัฒน์สุดา สอนซื่อ ข้าราชการบำนาญ
2. นายอุชุ เชื้อบ่อคา สำนักงาน กศน. อำเภอหลังสวน จังหวัดชุมพร
3. นางสาวพัชรา ศิริพงษาโรจน์ สำนักงาน กศน. จังหวัดกระบี่
4. นายวิทยา บูรณะหิรัญ สำนักงาน กศน. จังหวัดพังงา

รายชื่อผู้เข้าร่วมประชุมปฏิบัติการปรับปรุงเอกสารประกอบการใช้หลักสูตรและสื่อประกอบการเรียน
หลักสูตรการศึกษานอกระบบระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551
ระหว่างวันที่ 4 – 10 พฤศจิกายน 2551 ณ โรงแรมมิราม่า กรุงเทพฯ

1. นางผกาพันธ์ วัฒนปราณี ข้าราชการบำนาญ
2. ส.อ.อวยพร ศิริวรรณ ผอ. กศน. อำเภอบางสะพานน้อย จังหวัดประจวบคีรีขันธ์
3. นางฤดี ศิริภาพ ผอ. กศน. อำเภอบางบัวทอง จังหวัดนนทบุรี
4. นางสาวสุรัตนา บูรณะวิทย์ สถาบันกศน.ภาคตะวันออก
5. นางสาวธนสรวง ชัยชาญทิพยุทธ กลุ่มพัฒนาการศึกษานอกโรงเรียน
6. นางสาวเยาวรัตน์ คำตรง กลุ่มพัฒนาการศึกษานอกโรงเรียน

คณะผู้จัดทำ

ที่ปรึกษา

1.	นายประเสริฐ	บุญเรือง	เลขาธิการ กศน.
2.	ดร.ชัยยศ	อิ่มสุวรรณ์	รองเลขาธิการ กศน.
3.	นายวัชรินทร์	จำปี	รองเลขาธิการ กศน.
4.	ดร.ทองอยู่	แก้วไทรฮะ	ที่ปรึกษาด้านการพัฒนาหลักสูตร กศน.
5.	นางรักขณา	ตัณฑวุฑโฒ	ผู้อำนวยการกลุ่มพัฒนาการศึกษานอกโรงเรียน

ผู้เขียนและเรียบเรียง

1.	นายศรายุทธ์	บูรณ์เจริญ	ผอ.กศน.อำเภอจอมพระ จังหวัดสุรินทร์
2.	นายจำนง	หนูนิล	กศน. อำเภอเมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช
3.	นางพัฒน์สุดา	สอนซื่อ	กลุ่มพัฒนาการศึกษานอกโรงเรียน

ผู้บรรณาธิการ และพัฒนาปรับปรุง

1.	นางพัฒน์สุดา สอนซื่อ	ข้าราชการบำนาญ
2.	นายอุชุ เชื้อบ่อคา	สำนักงาน กศน. อำเภอหลังสวน จังหวัดชุมพร
3.	นางสาวพัชรา ศิริพงษาโรจน์	สำนักงาน กศน. จังหวัดกระบี่
4.	นายวิทยา บูรณะหิรัญ	สำนักงาน กศน. จังหวัดพังงา

ผู้พิมพ์ต้นฉบับ

1. นางสาวปิยวดี	คะเนสม	กลุ่มพัฒนาการศึกษานอกโรงเรียน
2. นางสาวเพชรินทร์	เหลืองจิตวัฒนา	กลุ่มพัฒนาการศึกษานอกโรงเรียน
3. นางสาวกรวรรณ	กวีวงษ์พิพัฒน์	กลุ่มพัฒนาการศึกษานอกโรงเรียน
4. นางสาวชาลีนี	ธรรมธิษา	กลุ่มพัฒนาการศึกษานอกโรงเรียน
5. นางสาวอลิศรา	บ้านชี	กลุ่มพัฒนาการศึกษานอกโรงเรียน

คณะทำงาน

1.	นายสุรพงษ์	มั่นมะโน	กลุ่มพัฒนาการศึกษานอกโรงเรียน
2.	นายศุภโชค	ศรีรัตนศิลป์	กลุ่มพัฒนาการศึกษานอกโรงเรียน
3.	นางสาววรรณพร	ปัทมานนท์	กลุ่มพัฒนาการศึกษานอกโรงเรียน
4.	นางสาวศริญญา	กุลประดิษฐ์	กลุ่มพัฒนาการศึกษานอกโรงเรียน
5.	นางสาวเพชรินทร์	เหลืองจิตวัฒนา	กลุ่มพัฒนาการศึกษานอกโรงเรียน

ผู้ออกแบบปก

นายศุภโชค	ศรีรัตนศิลป์	กลุ่มพัฒนาการศึกษานอกโรงเรียน

คณะผู้พัฒนาและปรับปรุง ครั้งที่ 2

ที่ปรึกษา

1. นายประเสริฐ	บุญเรือง	เลขาธิการ กศน.
2. ดร.ชัยยศ	อิ่มสุวรรณ์	รองเลขาธิการ กศน.
3. นายวัชรินทร์	จำปี	รองเลขาธิการ กศน.
4. นางวัทนี	จันทร์โอกุล	ผู้เชี่ยวชาญเฉพาะด้านการพัฒนาสื่อการเรียนการสอน
5. นางชุลีพร	ผาตินินนาท	ผู้เชี่ยวชาญเฉพาะด้านเผยแพร่ทางการศึกษา
6. นางอัญชลี	ธรรมวิธีกุล	หัวหน้าหน่วยศึกษานิเทศก์
7. นางศุทธินี	งามเขตต์	ผู้อำนวยการกลุ่มพัฒนาการศึกษานอกโรงเรียน

ผู้พัฒนาและปรับปรุง ครั้งที่ 2

1. นางผกาพันธ์	วัฒนปาณี	ข้าราชการบำนาญ
2. ส.อ.อวยพร	ศิริวรรณ	ผอ. กศน. อำเภอบางสะพานน้อย จังหวัดประจวบคีรีขันธ์
3. นางฤดี	ศิริภาพ	ผอ. กศน. อำเภอบางบัวทอง จังหวัดนนทบุรี
4. นางสาวสุรัตนา	บูรณะวิทย์	สถาบันกศน.ภาคตะวันออก
5. นางสาวธนสรวง	ชัยชาญทิพยุทธ	กลุ่มพัฒนาการศึกษานอกโรงเรียน
6. นางสาวเยาวรัตน์	คำตรง	กลุ่มพัฒนาการศึกษานอกโรงเรียน